

Landsvirkjun

Stækkun Kröfluvirkjunar

Áhrif á ferðapjónustu og útivist

Gestakönnun, athugun meðal ferðapjónustuaðila í heimabyggð og fyrri rannsóknir

Ljósmynd: Emil Thoroddsen

Mars 2001

RANNSÓKNIR & RÁÐGJÖF
FERÐAÞJÓNUSTUNNAR

EFNISYFIRLIT

Samantekt	3
1.0 Inngangur	5
1.1 Markmið.	5
1.2 Framkvæmd	5
1.3 Úrvinnsla	6
2.0 Gestakönnun	9
2.1 Grunnupplýsingar	9
2.2 Ferð og föruneysi	11
2.3 Ástæður komu	13
2.4 Vitneskja um Kröfluvirkjun	15
2.5 Skoðanir ferðamanna	16
2.5.1 Afstaða til fullyrðinga	16
2.5.2 Afstaða til virkjunartengdra mannvirkja / þátta	18
2.5.3 Áhrif Kröfluvirkjunar og holu 34	20
2.5.4 Áhrif af stækkun Kröfluvirkjunar á upplifun ferðamanna	22
2.5.5 Áhrif af stækkun Kröfluvirkjunar á heimsóknir í Mývatnssveit	23
2.5.6 Álit á gestastofu Kröfluvirkjunar	25
2.6 Afþreying ferðamanna í Mývatnssveit	26
2.7 Viðkomustaðir í Mývatnssveit	28
2.8 Gönguferðir og önnur útivist á Kröflusvæðinu	29
3.0 Ferðaþjónustuaðilar í heimabyggð	31
3.1 Afstaða til fullyrðinga	31
3.2 Forgangsröðun framkvæmda	32
3.3 Afstaða til virkjunartengdra mannvirkja / þátta	33
3.4 Áhrif Kröfluvirkjunar á ferðaþjónustu í Mývatnssveit	34
3.5 Komið í gestastofu Kröfluvirkjunar	35
3.6 Staða ferðaþjónustu á Kröflusvæðinu	35
3.7 Áhrif stækkunar Kröfluvirkjunar á ferðaþjónusturekstur í Mývatnssveit	36
3.8 Áhrif stækkunar Kröfluvirkjunar á ímynd Mývatnssveitar	37
3.9 Eftirsóknarverðast á Kröflusvæðinu	37
3.10 Framtíðarsýn í ferðamálum fyrir Mývatnssveit	38

4.0	Fyrri rannsóknir	41
4.1	Áætlaður fjöldi ferðamanna í Mývatnssveit og á Kröflusvæðinu	41
	Viðaukar	43
I	Könnun meðal innlendra ferðamanna í Mývatnssveit	
II	Könnun meðal erlendra ferðamanna í Mývatnssveit	
III	Könnun meðal ferðaþjónustuaðila í heimabyggð	
IV	Mynd og texti: Kröfluvirkjun og fyrirhuguð stækkun hennar	

Samantekt

Þessi samantekt byggir á niðurstöðum úr viðhorfskönnun meðal innlendra og erlendra gesta í Mývatnssveit sumarið 2000, athugun meðal ferðaþjónustuaðila í Mývatnssveit og nágrenni sem fram fór í lok s.l. árs, auk niðurstaðna úr fyrri rannsóknum meðal ferðamanna í Mývatnssveit og víðar á landinu (sjá inngang).

- Flestir ferðamenn koma til Mývatnssveitar til að njóta náttúrunnar og fagurs útsýnis, allmargir til að kynna lífnaðarháttum íbúanna og sögu svæðisins en fáir til að skoða mannvirki.
- Áætla má að um 50 þúsund erlendir og innlendir ferðamenn hafi farið um Kröflusvæðið sumarið 2000, nær helmingur allra þeirra gesta sem höfðu einhverja viðdvöl í Mývatnssveit, og 10-15 þúsund gestir á öðrum tímum ársins. Flestir koma til að skoða Víti og hverasvæðið við Leirhnjúk og allmargir skoða Kröfluvirkjun.
- Rúmlega þriðjungur erlendra sumargesta (37%) í Mývatnssveit en 95% Íslendinga vissu af Kröfluvirkjun áður en þeir komu í Mývatnssveit.
- Afstaða ferðamanna í Mývatnssveit er fremur jákvæð til sambúðar Kröfluvirkjunar og ferðaþjónustu, einkum Íslendinga, en útlendingar eru talsvert varkárari í afstöðu sinni. Afstaða heimamanna til Kröfluvirkjunar er almennt jákvæð og þeir telja að virkjunin hafi haft góð áhrif á ferðaþjónustu, einkum þó Kröfluvegur sem bætti aðgengi ferðamanna að náttúruperlum, s.s. Víti og hverasvæðinu við Leirhnjúk.
- Hávaði og gufuleiðslur sem eru samfara jarðvarmavirkjunum fara mest fyrir brjóstið á ferðamönnum en byggingar síður. Verulegur meirihluti ferðamanna er jákvæður gagnvart borholum og gufustrókum sem fylgja slíkum framkvæmdum. Meirihluti heimamanna telja háspennulínur, hávaða og leiðslur neikvæða þætti.
- Ferðamenn vilja gjarnan hafa baðlón og gestastofur/fræðslumiðstöðvar og fræðsluskilti í tengslum við jarðvarmavirkjanir. Fólki sem er komið yfir miðjan aldur er oftast jákvæðara en þeir yngri til mannvirkja sem óhjákvæmilega fylgja jarðvarmavirkjunum.
- Gestastofa Kröfluvirkjunar fær fremur slaka dóma erlendra gesta, þokkalega dóma Íslendinga en góða dóma ferðaþjónustuaðila í heimabyggð. Um sjötti hluti þátttakenda í gestakönnun sumarið 2000 í Mývatnssveit heimsóttu eða ætluðu sér að heimsækja gestastofuna í ferðinni.
- Kröflusvæðið og næsta nágrenni er eitt mikilvægasta göngusvæði ferðamanna í Mývatnssveit.
- Um 40% þeirra heimamanna sem töldu rétt að nýta jarðgufu á svæðinu til raforkuframleiðslu vildu að byrjað væri á framkvæmdum við Bjarnarflagsvirkjun,

30% vildu byrja á stækkun Kröfluvirkjunar en 25% að farið yrði í báðar framkvæmdir samtímis.

- Ferðaþjónustuaðilar í heimabyggð telja að framtíð ferðaþjónustu í Mývatnssveit byggist einkum á því að lengja ferðamannatímann, standa vörð um sérstæða náttúru Mývatnssveitar, efla heilsutengda ferðaþjónustu og að kynna ferðamönnum sögu og menningu Mývatnssveitar.

Megin niðurstaða

Stækkun Kröflustöðvar úr 60 í 100 MW er ekki líkleg til að hafa umtalsverð neikvæð áhrif á ferðaþjónustu eða útvíst í Mývatnssveit. Þó eru framkvæmdirnar fremur líklegar til að letja en hvetja erlenda gesti til að heimsækja svæðið, einkum gesti frá Mið-Evrópu, en áhrif á Íslendinga verða að öllum líkindum hverfandi. Mótvægisáðgerðir, s.s. aukin fræðsla og endurbætur á gestastofu Kröfluvirkjunar, auknar merkingar og stikun gönguleiða á Kröflusvæðinu, útgáfa gönguleiðakorta og almennt bætt þjónusta við ferðamenn á svæðinu eru líklegar til að vega talsvert upp á móti neikvæðum áhrifum framkvæmda.

Jafnframt ber að varast að nýjar borholur verði í næsta nágrenni hverasvæðisins við Leirhnjúk þar sem hávaði og gufuleiðslur eru að dómi ferðamanna neikvæðustu þættirnir sem fylgja jarðvarmavirkjunum.¹

¹. Auk þess er vitað að háspennulínur eru óvinsælar meðal flestra ferðamanna og heimamanna einnig þar sem þær skera landslagið og hafa þar með neikvæð áhrif á upplifun þeirra af náttúru viðkomandi svæðis.

1.0 Inngangur

1.1 Markmið

Þessi greinargerð er liður í mati á umhverfisáhrifum vegna fyrirhugaðrar stækkunar Kröfluvirkjunar í Mývatnssveit úr 60 MW í 100 MW. Er hún unnin fyrir Landsvirkjun og í samráði við verkfræðistofu Guðmundar og Kristjáns (VGK) sem vinnur að mati á umhverfisáhrifum framkvæmdanna.

Rannsóknir og ráðgjöf ferðaþjónustunnar (RRF) framkvæmdu tvenns konar rannsóknir til að auðvelda mat á áhrifum stækkunar Kröfluvirkjunar á útivist og ferðaþjónustu í Mývatnssveit.²

Þær voru sem hér greinir:

- Viðhorfskönnun meðal erlendra og innlendra ferðamanna í Mývatnssveit (*viðaukar I og II*).
- Athugun meðal ferðaþjónustuaðila í Mývatnssveit og nágrenni. Var sú könnun samþætt við könnun vegna Bjarnarflagsvirkjunar (*viðauki III*).

Könnun meðal gesta var á sex tungumálum: íslensku, norsku, ensku, þýsku, frönsku og ítölsku.

Auk þess verður í greinargerðinni stuðst við fyrri rannsóknir, einkum kannanir sem RRF framkvæmdar voru árið 1997-1998. Þær voru gerðar meðal ferðamanna í Mývatnssveit, leiðsögumanna sem oft fara með ferðamenn um sveitina og loks meðal heimamanna í Mývatnssveit. Þá er einnig stuðst við niðurstöður úr rannsókn meðal erlendra gesta í Leifsstöð og á Seyðisfirði sumarið 1998 og niðurstöður úr hálendiskönnun sem gerð var fyrir Rammaáætlun um nýtingu vatnsafls og jarðvarma sumarið 2000. Í hálendiskönnuninni var m.a. spurt um hvort viðkomandi hefðu komið í Mývatnssveit og að Kröfluvirkjun.

1.2 Framkvæmd

Gestir í Mývatnssveit

Könnunin meðal gesta fór fram í Mývatnssveit á tímabilinu 23. júlí til 21. ágúst s.l. og komu fjórir starfsmenn RRF að framkvæmd hennar. Ætlunin var að ná 700 svörum, 350 vegna stækkunar Kröflustöðvar og 350 vegna jarðvarmavirkjunar í Bjarnarflagi. Náðist það markmið að fullu og fengust alls 719 svör, 343 fyrir Kröflu og 376 fyrir Bjarnarflag. Margar spurningar í könnuninum voru samhljóða. Þannig nýtast svör við þeim bæði vegna greinargerðar um Kröfluvirkjun og vegna greinargerðar um Bjarnarflagsvirkjun.

². Samhliða var gerð könnun á líklegum áhrifum jarðvarmavirkjunar í Bjarnarflagi.

Þá var notað tækifæri, með samþykki fulltrúa Landsvirkjunar, og spurt nokkurra samhljóða spurninga við áðurnefnda gestakönnun sem RRF framkvæmdi fyrir Skútustaðahrepp og Ferðamálafélag Mývatnssveitar sumarið 1997 og vorið 1998. Snúa þær spurningar einkum að afþreyingu gesta í Mývatnssveit, álit þeirra á ferðaþjónustu í sveitinni og útgjöldum þar (*viðaukar I og II*). Úr þeim spurningum er ekki að fullu unnið í þessari samantekt enda tengjast þær ekki viðfangsefninu með beinum hætti.

Áður en gestir svöruðu könnuninni fengu þeir í hendur loftmynd af Kröflusvæðinu með texta þar sem áformuðum framkvæmdum var lýst í stuttu máli á öllum áðurnefndum tungumálum (*viðauki IV*)

Ferðaþjónustuaðilar

Athugunin meðal ferðaþjónustuaðila í Mývatnssveit og nágrenni var send viðkomandi í pósti eftir samþykki í síma. Jafnframt var viðtalstími í síma ákveðinn skömmu síðar til að tryggja heimtu á svörum. Úr þessum athugunum fengust 24 svör, 18 meðal ferðaþjónustuaðila í Mývatnssveit en 6 meðal ferðaþjónustuaðila í nágrenninu, einkum á Húsvík og Akureyri sem skipuleggja ferðir til Mývatnssveitar eða eiga þar hagsmuna að gæta á sviði ferðaþjónustu.

1.3 Úrvinnsla

Í könnun meðal ferðamanna í Mývatnssveit sumarið 2000 eru fyrst borin saman svör erlendra og innlendra ferðamanna. Í mörgum tilfellum eru svörin síðan skoðun nánar og krosskeyrð við kyn, aldur og búsetu svarenda eftir því sem við á.

Hvað búsetu erlendra gesta varðar er miðað við ákveðin markaðssvæði. Þau eru skilgeind sem hér er sýnt.³

Markaðssvæði	Lönd
Norðurlönd	Noregur, Svíþjóð, Finnland og Danmörk (Grænland og Færeyjar)
Mið-Evrópa	Þýskaland, Austurríki og Sviss
Benelux löndin	Belgía, Holland og Luxemburg
Bretlandseyjar	England, Wales, Skotland, N-Írland og Írska lýðveldið ⁴
Suður-Evrópa	Ítalía, Frakkland, Spánn, Portúgal og Grikkland
Norður-Ameríka	Bandaríkin, Kanada og Mexíkó

³. Fáir svarendur komu frá öðrum svæðum en hér greinir og verða þeir ekki skoðaðir sérstaklega.

⁴. Írska lýðveldið er að sjálfsöðu sjálfstætt ríki en tilheyrir jafnframt þessu markaðssvæði.

Þegar rætt er um tölfræðilegan áreiðanleika niðurstaðna eru svokölluð fráviksmörk notuð sem viðmið. Fráviksmörk eru reiknuð fyrir hverja hlutfallstölu og segja til um það með hve mikilli nákvæmni megi yfirfæra niðurstöður úrtakskönnunar á þann viðmiðunarhóp eða „þýði“ sem til skoðunar er. Í könnuninni í Mývatnssveit sumarið 2000 er þýðið t.d. allir ferðamenn sem komu til Mývatns í júlí og ágúst, líklega um 55-60 þúsund erlendir ferðamenn og 20-25 þúsund Íslendingar. Í 1. töflu má sjá fráviksmörkin eftir því hve úrtakið er stórt og svörun góð.

1. tafla **Fráviksmörk í úrtakskönnun - allar tölur í %**

Fjöldi svara	5/95	10/90	15/85	20/80	25/75	30/70	40/60	50
100	4,3	5,9	7,0	7,8	8,5	9,0	9,6	9,8
200	3,0	4,2	5,0	5,5	6,0	6,4	6,8	6,9
300	2,5	3,4	4,0	4,5	4,9	5,2	5,5	5,7
400	2,1	2,9	3,5	3,9	4,2	4,5	4,8	4,9
500	1,9	2,6	3,1	3,5	3,8	4,0	4,3	4,4
600	1,8	2,4	2,9	3,2	3,5	3,7	3,9	4,1
700	1,6	2,2	2,7	3,0	3,2	3,4	3,6	3,7
800	1,5	2,1	2,5	2,8	3,0	3,2	3,4	3,5
1000	1,4	1,9	2,2	2,5	2,7	2,8	3,0	3,1

Sem dæmi má taka ef 95% eða 5% erlendra svarenda í Mývatnaskönnuninni sumarið 2000 voru á ákveðinni skoðun verður frávik frá gefnu hlutfalli +/- 1,8% miðað við 600 svarendur. Ef 50% eru á ákveðinni skoðun verður frávik hins vegar +/- 4,1%.

Þegar skoðuð eru svör frá þeim 343 ferðamönnum sem svöruðu sérspurningum í Kröflukönnun verða frávikin hins vegar á bilinu +/- 2,3 til +/- 5,3. Þessa tölfræði er rétt að hafa í huga þegar niðurstöður eru skoðaðar.

Í athugunum meðal ferðaþjónustuaðila á þessi aðferðafræði ekki við sökum þess hve fáir svarendur eru, enda sjónum beint að fámönnum markhópi. Fjallað er um þá rannsókn í 3. kafla og hlutfallsskipting í prósentum sýnd. Öll skrifleg svör í þessum athugunum fylgja með í greinargerðinni.

2.0 Gestakönnun

719 gestir í Mývatnssveit tóku þátt í könnuninni eins og áður greinir, 590 útlendingar (82%) og 129 Íslendingar (18%).

Í niðurstöðunum hér á eftir er oftast unnið með alla svarendurnar nema þar sem fjallað er um svör við spurningum sem eingöngu var spurt um í Kröflukönnun. Þeir gestir sem henni svöruðu voru 343, þar af 303 útlendingar en 40 Íslendingar.

Um 37% svara fengust í júlí en 63% í ágúst.

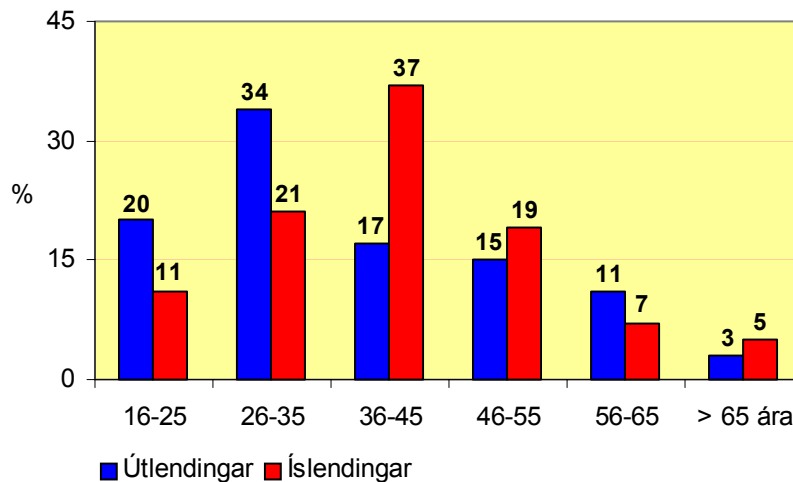
2.1 Grunnupplýsingar

Um 59% innlendra svarenda og 55% erlendra svarenda voru karlar.

Meðalaldur Íslendinga var 40,7 ár en útlendinga 38,4 ár og skipting þeirra eftir aldurshópum sem sýnd er í 1. súluriti.

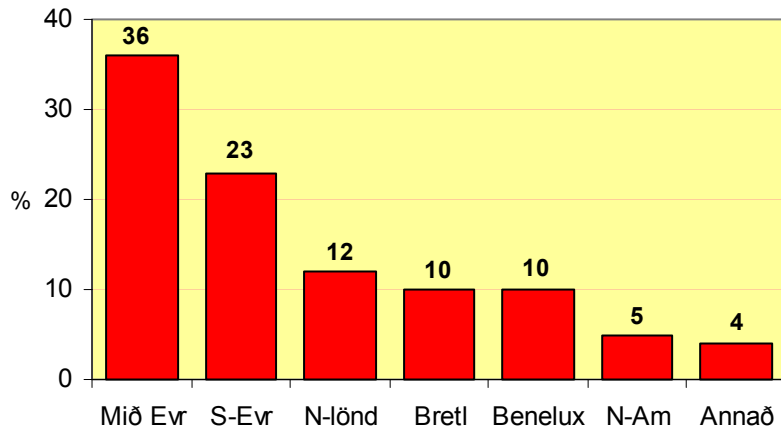
1. súluriti

Aldurssamsetning gesta

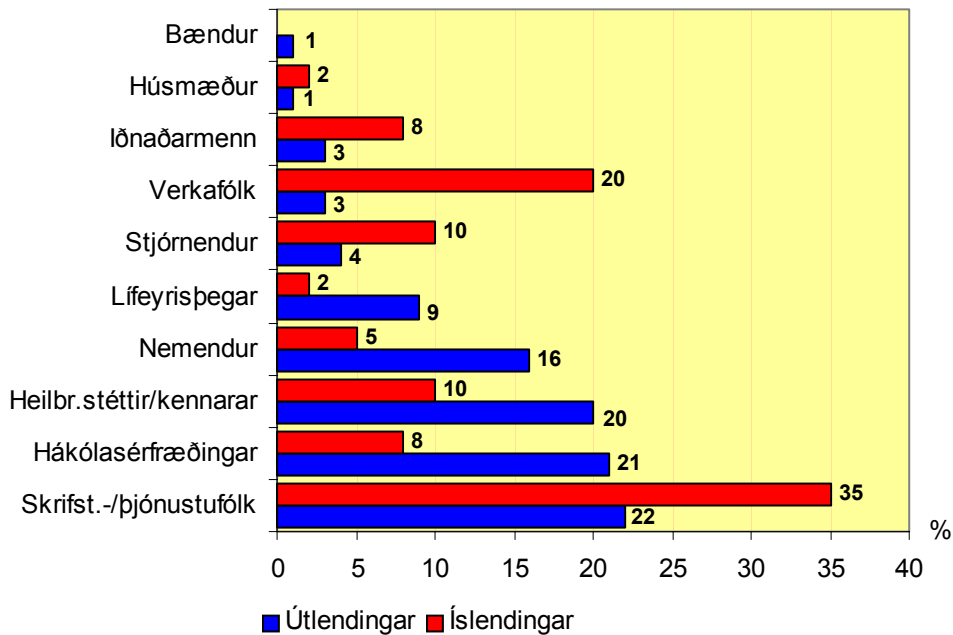
Um 68% Íslendinga bjuggu á SV-horninu (Reykjanesi og Reykjavík), en 32% á landsbyggðinni, flestir á NA-landi (17%). Meðal útlendinga voru flestir frá Mið-Evrópu og Suður-Evrópu. Er það góðu í samræmi við samsetningu erlendra gesta í fyrri rannsóknum í Mývatnssveit.⁵

⁵ Fjöldi erlendra þátttakenda eftir markaðssvæðum var sem hér greinir: Mið-Evrópa 210, Suður-Evrópa 133, Norðurlönd 71, Bretland 60, Benelux lönd 57, Norður-Ameríka 32 og aðrir 23.

2. súlurit**Búseta útlendinga**

Um 73% erlendu gestanna bjuggu í þéttbýli en 27% í dreifbýli.

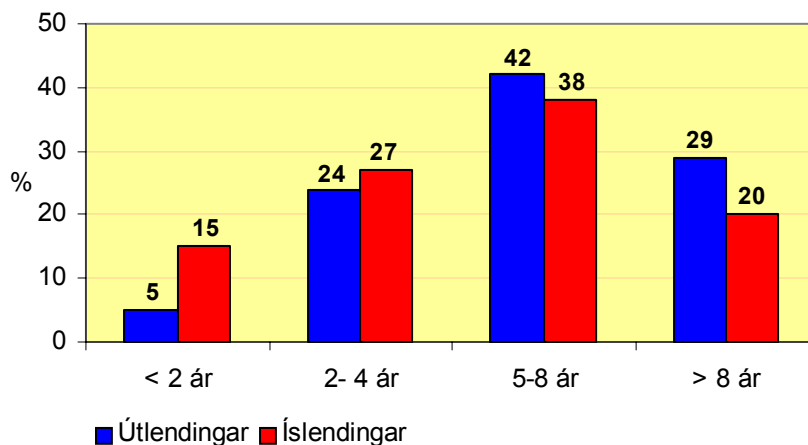
Fjölmennasti starfshópurinn meðal erlendra þátttakenda voru háskólasérfræðingar, skrifstofu- og þjónustufólk, kennarar og fólk í heilbrigðisstéttum. Meðal Íslendinga voru flestir í skrifstofu- og þjónustustörfum en síðan kom verkafólk.

3. súlurit**Atvinna**

Útlendingar í Mývatnssveit höfðu að jafnaði talsvert lengri skólagöngu að baki en Íslendingar. Þannig höfðu 75% þeirra lokið meira en 4 ára skólagöngu eftir skyldunám en 55% Íslendinga.

4. súlurit

Skólaganga eftir grunnskóla

2.2 Ferð og föruneysi

Lengd ferðar

Útlendingar gistu að meðaltali 16,5 nætur í ferð sinni hér á landi en Íslendingar voru að jafnaði á 7,4 náttu löngu ferðalagi, sem er nokkuð umfram meðallengd ferða Íslendinga á þessum árstíma (5,5 nætur). Erlendu gestirnir gistu að meðaltali 2,4 nætur í Mývatnssveit. Þeir sem voru í hópferð dvöldu þar í 2 nætur en þeir sem voru á eigin vegum í 2,6 nætur. Innlendir næturgestir dvöldu að jafnaði 2,1 nótt í Mývatnssveit.

Einungis um tíundi hluti svarenda voru á dagsferð í Mývatnssveit enda var áhersla lögð á að ná til næturgesta. Útlendingar í dagsferð dvöldu að meðaltali í tæplega 6 klst í sveitarfélaginu en innlendir dagsferðamenn í 4 klst.

Tegund ferðar

96% útlendinga voru í frí og allir Íslendingar sem þátt tóku í könnuninni. Um 5% erlendra gesta voru á Íslandi bæði í frí og heimsókn, 2% vegna vinnu og 1% á ráðstefnu.

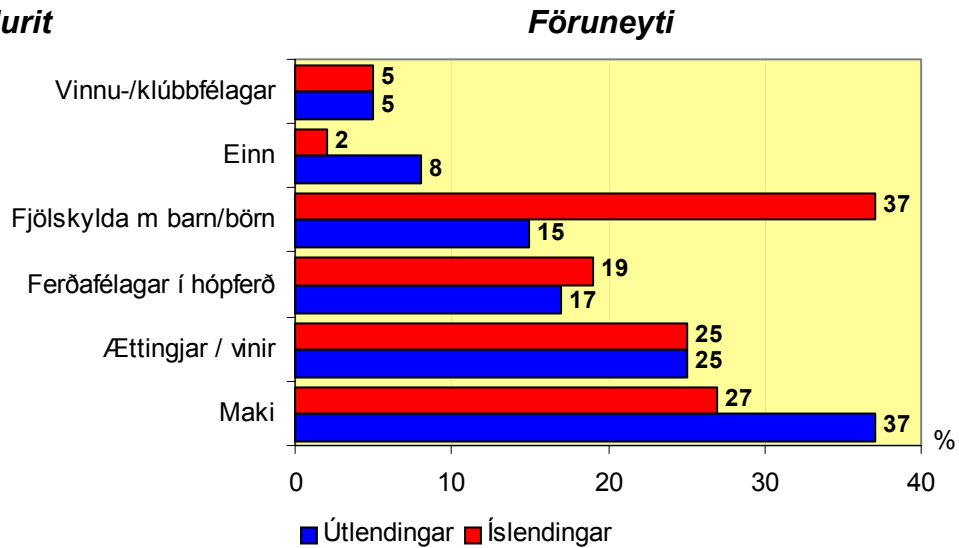
Ferðamáti

Um þriðjungur útlendinga voru í skipulagðri hópferð en tveir þriðju voru á eigin vegum.

Föruneyti

Hlutfallslega flestir útlendingar voru á ferð með maka en algengast var að Íslendingar væru á ferð með fjölskyldu þar sem eitt eða fleiri börn voru með í för. Fleiri útlendingar en Íslendingar voru einir á ferð.⁶

5. súlurit

Þessi samsetning og munur á föruneyti erlendra og innlendra ferðamanna er í góðu samræmi við fyrri rannsóknir meðal ferðamanna í Mývatnssveit og víðar á landinu.

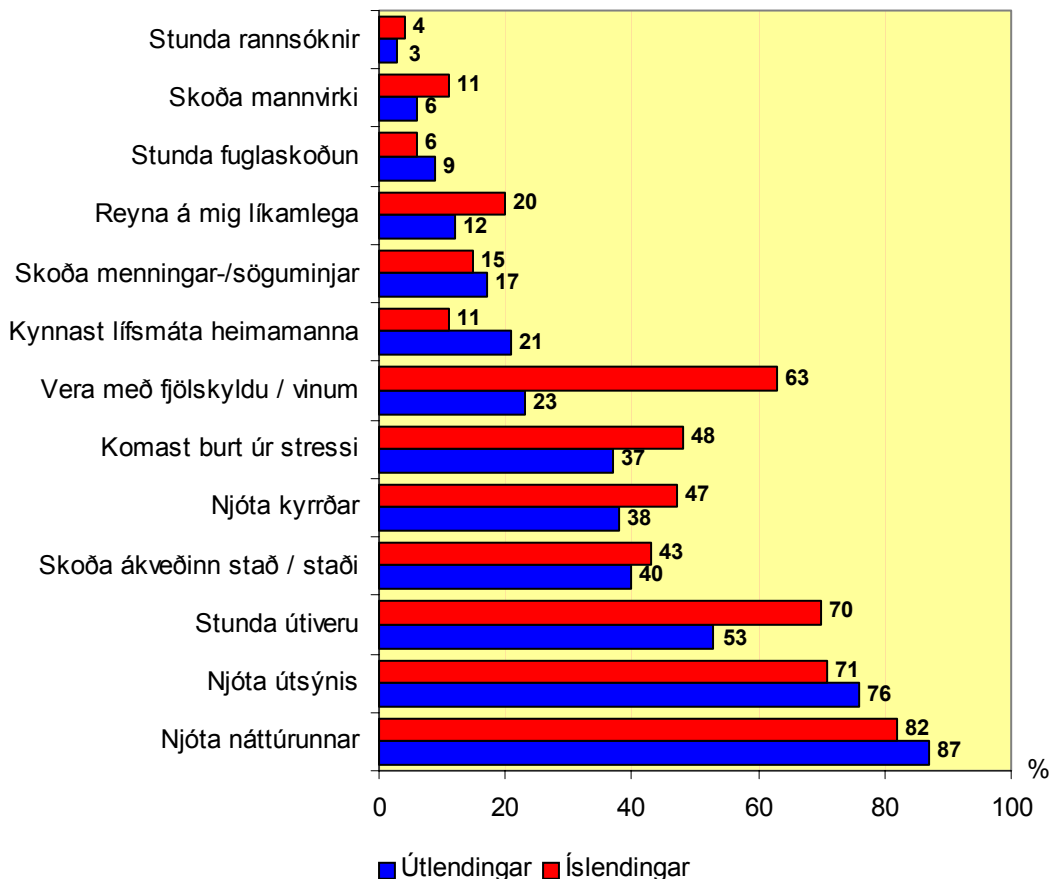
⁶. Um 14% Íslendinga og 7% útlendinga voru í „blönduðu föruneyti“, t.d. fjölskylda eða maki með öðrum ættingjum eða vinum í för. Því er samanlögð hlutfallstala 114% meðal Íslendinga en 107% hjá erlendum gestum.

2.3 Ástæður komu

Náttúra Mývatnssveitar er mikilvægasta ástæðan fyrir komu ferðamanna þangað, jafnt útlendinga sem Íslendinga, en síðan það að njóta útsýnis sem einnig tengist sterkt náttúruupplifun. Yfirleitt virðast ástæður fyrir heimsóknnum Íslendinga vera fjölbreyttari, t.d. telja þeir sig leggja meira upp úr því að stunda útiveru og að njóta samvista við fjölskyldur og vini en útlendingar. Aðrar rannsóknir hafa þó sýnt að þrátt fyrir áhuga Íslendinga á að stunda ýmiss konar útiveru þá eru erlendir gestir oftast duglegri við það þegar á hólminn er komið, t.d. þegar um lengri gönguferðir er að ræða. Útlendingar höfðu meiri áhuga á að kynnst lífsmáta heimamanna og um fimmtungur þeirra taldi það mjög mikilvæga ástæðu þess að þeir ákváðu að koma í Mývatnssveit. Fremur fáir komu til að skoða mannvirki og síður útlendingar en Íslendingar.⁷

6. súlurit

Ástæður komu í Mývatnssveit „mjög mikilvægt“

⁷. Rétt er að taka fram að þátttakendur áttu að merkja við alla möguleikana og hvort hver um sig hefði verið mikilvæg eða léttvæg ástæða komu (sjá viðauka I-II). Oftast eru ástæður ferða, einkum orlofsferða, samsettar af ýmsum þáttum sem ferðamenn óska eftir að upplifa á ferðalaginu.

Í 2. töflu má jafnframt sjá nánar hvað erlendir og innlendir ferðamenn töldu mikilvægar, léttvægar eða léttvægar ástæður heimsóknar í Mývatnssveit.

2. tafla **Ástæður komu í Mývatnssveit**

%	ÚTLENDINGAR				ÍSLENDINGAR			
	Mjög mikilv.	Fremur mikilv.	Fremur léttvægt	Skiptir engu	Mjög mikilv.	Fremur mikilv.	Fremur léttvægt	Skiptir engu
Njóta náttúrunnar	87	12	1	0	82	15	2	1
Njóta útsýnis	76	22	2	0	71	24	2	3
Stunda útiveru	53	31	13	3	70	26	2	2
Skoða ákveðinn stað / staði	40	28	15	17	43	31	9	17
Njóta kyrrðar	38	41	17	4	47	37	14	2
Komast burt úr stressi	37	34	21	8	48	24	16	12
Vera með fjölskyldu / vinum	23	23	20	34	63	23	8	6
Kynnast lífsmáta heimamanna	21	43	28	8	11	16	33	40
Skoða menningar-/söguminjar	17	33	35	15	15	38	27	20
Reyna á mig líkamlega	12	31	36	21	20	19	29	32
Stunda fuglaskoðun	9	26	35	30	6	14	37	43
Skoða mannvirki	6	19	37	38	11	19	30	40
Stunda rannsóknir	3	9	24	64	4	2	15	79

Það er athyglisvert að nær tveir af hverjum þremur útlendingum telja það mjög eða nokkuð mikilvæga ástæðu komu að kynnast lífsmáta heimamanna í Mývatnssveit og að um helmingur bæði útlendinga og Íslendinga töldu menningar-og söguminjar skipta verulegu máli fyrir ferðina í Mývatnssveit. Þetta ætti að verða hvatning til frekari uppbyggingar á menningartengdri ferðaþjónustu í Mývatnssveit enda á mörgu spennandi og einstöku að byggja í þeim efnum.

262 nefndu ákveðna staði eða fyrirbrigði sem höfðu áhrif á að þeir komu í Mývatnssveit. Flestir þeirra nefndu Kröflu/Kröflusvæðið (30%) en síðan Mývatn (26%) og Dimmuborgir (23%). Aðrir nefndu eldvirkni/eldfjöll (16%), hveru (13%), Dettifoss (11%), Öskju (9%) og Hverfell (8%).⁸

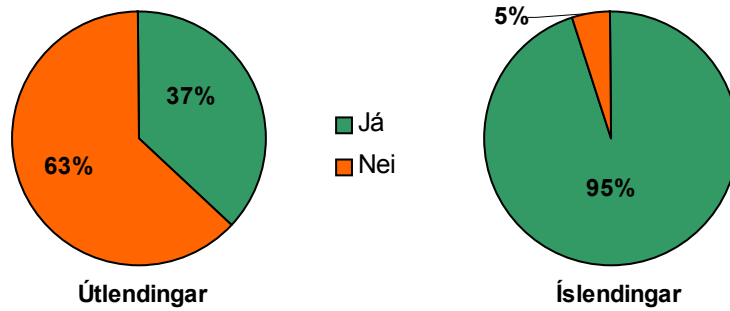
⁸. Krafla/Kröflusvæðið (þar með talinn Leirhnjúkur og Víti) skorar hér hærra en efni standa til þar sem margir svarenda voru spurðir þar. Ef þeir eru undanskyldir lækkar hlutfallið í 18%. Dettifoss og Askja eru utan svæðisins en þó tengja ferðamenn þessa staði gjarnan við Mývatnssveit enda eru skipulagðar dagsferðir í boði þaðan á þessa staði.

2.4 Vitneskja um Kröfluvirkjun

Nær allir Íslendingar og rúmlega þriðjungur útlendinga töldu sig hafa vitað af Kröfluvirkjun áður en þeir komu í Mývatnssveit.

1. skífurit

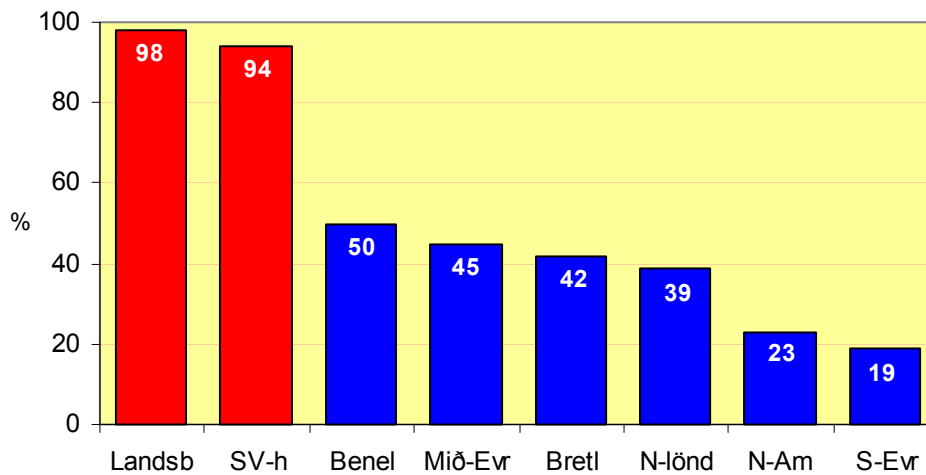
Vissu um Kröfluvirkjun áður en komið var í Mývatnssveit

Ferðamenn frá Suður-Evrópu og Norður Ameríku vissu síður um Kröfluvirkjun áður en þeir komu í Mývatnssveit en útlendingar frá öðrum markaðssvæðum.

7. súlurit

Vissu um Kröfluvirkjun áður en komið var í Mývatnssveit – eftir búsetu

Hlutfallslega fleiri karlar en konur vissu af Kröfluvirkjun og eldra fólk fremur en það yngra. Munurinn er þó vart marktækur

2.5 Skoðanir ferðamanna

2.5.1 Afstaða til fullyrðinga

Spurt var hvort gestir væru sammála fjórum fullyrðingum sem tengjast Kröfluvirkjun, afstöðu til jarðvarmavirkjuna almennt og nýtingu jarðgufu í Mývatnssveit til raforkuframleiðslu. Fyrstu tvær fullyrðingarnar voru einungis í Bjarnaflagskönnuninni (376 svarendur) en þær tvær síðari fengu allir gestir (719 svarendur).

Hver er skoðun þín á eftirfarandi fullyrðingum ?	Sammála	Hlutlaus	Ósammála	Veit ekki
Virkjun í Bjarnarflagi eykur möguleika á nýsköpun í ferðaþjónustu.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Virkjun í Bjarnarflagi og uppbygging ferðaþjónustu í Mývatnssveit fara ekki vel saman.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Jarðvarmavirkjanir eru verri kostur en vatnsaflsvirkjanir.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄
Það er rétt að nýta gufuafli í Mývatnssveit til raforkuframleiðslu.	☐ ₁	☐ ₂	☐ ₃	☐ ₄

21-44% Íslendinga og 35-55% útlendinga sem svöruðu spurningunum tóku ekki beina afstöðu til fullyrðinganna, voru hlutlausir eða merktu við „veit ekki“. Fæstir tóku afstöðu til fullyrðingar um hvort Kröfluvirkjun yki möguleika á nýsköpun í ferðaþjónustu og fullyrðingar um að jarðvarmavirkjanir væru verri kostur en vatnsaflsvirkjanir. Flestir tóku hins vegar ákveðna afstöðu til fullyrðingar um að rétt væri að nýta gufuafli í Mývatnssveit til raforkuframleiðslu.

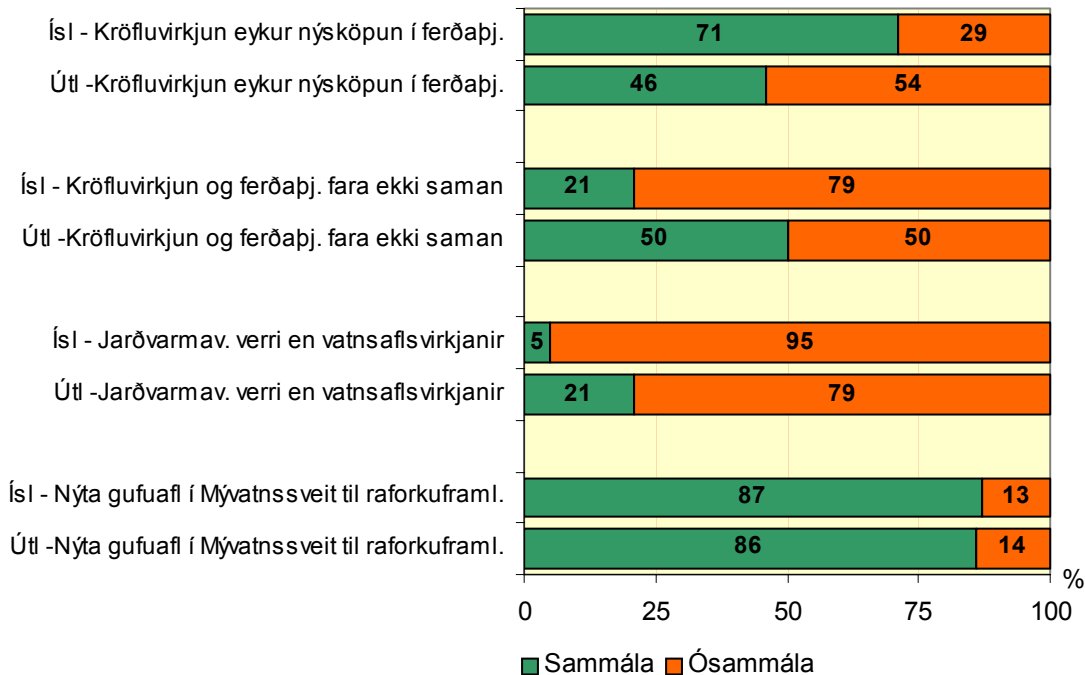
Af þeim sem tóku afstöðu var tæplega helmingur erlendra gesta en yfir 70% Íslendinga sammála því að Kröfluvirkjun yki möguleika á nýsköpun í ferðaþjónustu. Jafnframt var um helmingur erlendra gesta sammála því að Kröfluvirkjun og uppbygging ferðaþjónustu í Mývatnssveit færi ekki vel saman en fimmtungur Íslendinga voru á þeirri skoðun.⁹

Einungis fimmtungur útlendinga og 5% Íslendinga töldu jarðvarmavirkjanir verri kost en vatnsaflsvirkjanir og mikill meirihluti þeirra sem afstöðu tóku töldu rétt að nýta gufuafli í Mývatnssveit til raforkuframleiðslu.

⁹ Þess ber að geta að Íslendingar sem tóku afstöðu til tveggja fyrstu fullyrðinganna voru annars vegar 23 og hins vegar 29 talsins. Því ber að taka niðurstöðunum með gát hvað þá varðar. Síðari tveimur fullyrðingunum svöruðu hins vegar um 100 Íslendingar.

8. súlurit

**Afstaða til fullyrðinga
þeir sem tóku afstöðu**

Því má draga þá ályktun að afstaða ferðamanna í Mývatnssveit sé fremur jákvæð til sambúðar Kröfluvirkjunar og ferðaþjónustu, einkum Íslendinga en útlendingar eru talsvert varkárari í afstöðu sinni.

Oft var verulegur munur á afstöðu erlendra gesta til fullyrðinganna eftir því hvar þeir voru búsettir. Þannig voru gestir frá Norðurlöndum og Norður-Ameríku helst þeirrar skoðunar að Kröfluvirkjun yki möguleika á nýsköpun í ferðaþjónustu en gestir frá Benelux löndum, Mið-og S-Evrópu töldu það síður.¹⁰

3. tafla

**Útlendingar: sammála fullyrðingum
þeir sem tóku afstöðu**

	N - lönd	Mið - Evr	Bene lux	Bret-land	S - Evr	N - Am
Kröfluvirkjun eykur möguleika á nýsköpun í ferðaþjónustu	59	43	33	50	43	63
Kröfluvirkjun og uppbygging ferðaþjónustu í Mývatnssveit fara ekki vel saman	58	48	50	42	56	30
Jarðvarmavirkjanir eru verri kostur en vatnsaflsvirkjanir	16	27	30	21	16	33
Það er rétt að nýta gufuafl í Mývatnssveit til raforkuframleiðslu	82	91	78	84	89	85

Yngra fólk var almennt neikvæðara í afstöðu sinni til Kröfluvirkjunar en eldra fólk og konur heldur neikvæðari en karlar.

¹⁰. Hér er hæsta hlutfallstala í hverri fullyrðingu dregin fram með feitu letri til glöggvunar. Svo verður einnig gert í þeim töflum sem á eftir koma, með bláum lit fyrir erlenda ferðamenn og rauðum lit fyrir Íslendinga.

2.5.2 Afstaða til virksunar tengdra mannvirkja / þátta

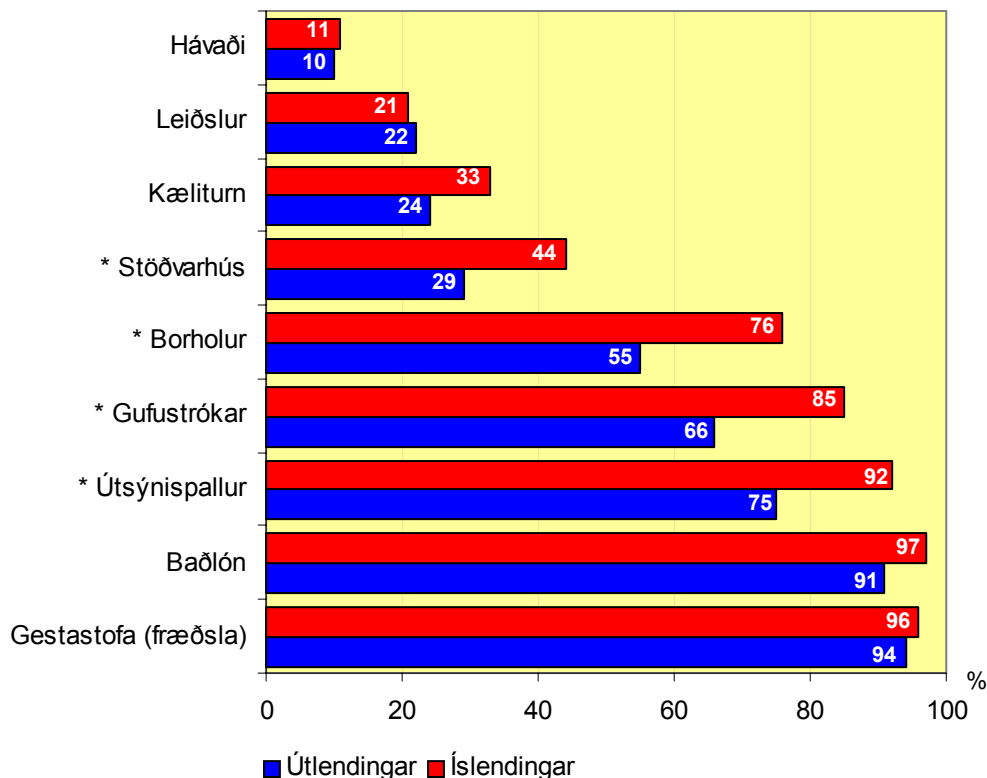
Spurt var hvað gestum fyndist um ýmiss konar mannvirki er tengjast eða geta tengst jarðvarmavirksunum. Annars vegar var spurt um mannvirki og umhverfisþætti sem eru óhjákvæmilegur fylgifiskur slíkra framkvæmda s.s. borholur, hávaði, gufustrókar, stöðvarhús og kæliturnar. Hins vegar var spurt um álit gesta á ferðatengdri aðstöðu og þjónustu í nágrenni jarðgufuvirksjana, þ.e. baðlóni, fræðslumiðstöð og útsýnispalli á virksunarsvæði (þar sem slíkt er raunhæft).¹¹

Það kemur ekki á óvart að mikill meirihluti svarenda (91-95%) er fylgjandi þjónustu s.s. baðlóni og fræðslumiðstöð.

Ferðamenn töldu hins vegar hávaða og gufuleiðslur frá borholum að kæliturni neikvæðustu þættina er fylgja jarðvarmavirksunum og voru útlendingar og Íslendingar þar á einu máli (78-90%). Jafnframt höfðu um 3/4 hlutar útlendinga neikvæða afstöðu til bygginga er tengjast jarðvarmavirksun, þ.e. kæliturnar og stöðvarhúsa. Marktækur munur er á afstöðu útlendinga og Íslendinga til stöðvarhúsa, borhola, gufustróka og útsýnispalla á virksunarsvæðum og voru útlendingar í öllum tilvikum neikvæðari í afstöðu sinni til þeirra mannvirkja en Íslendingar.¹²

9. súlurit

Jákvæð afstaða til þátta sem tengjast eða geta tengst jarðvarmavirksunum

¹¹. 6-28% Íslendinga og 18-38% erlendra gesta voru óákveðnir í afstöðu til einstakra þátta og merktu við „veit ekki“. Flestir voru óákveðnir í afstöðu til borhola, stöðvarhúsa og kæliturnar en fæstir þegar spurt var um baðlón, fræðslumiðstöð og gufustróka.

¹². Stjarna (*) sýnir hvar um marktækan munur á skoðun útlendinga og Íslendinga var að ræða.

Erlendir ferðamenn yfir 55 ára aldri eru almennt jákvæðari til þeirra mannvirkja sem óhákvæmilega fylgja jarðvarmavirkjunum en yngra fólk og er sá munur oft marktækur (s.s. hvað varðar stöðvarhús, kæliturn og leiðslur). Íslendinga yfir miðjum aldri hafa einnig jákvæðara viðhorf gufuleiðslna og hávaða en þeir sem yngri eru. Karlar voru talsvert sáttari við borholur en konur.

4. tafla *Jákvæð afstaða til þátta sem tengjast eða geta tengst jarðvarmavirkjunum – eftir kyni og aldri*

%	ÚTLENDINGAR					ÍSLENDINGAR				
	Konur	Karlar	18-35 ára	36-55 ára	> 55 ára	Konur	Karlar	18-35 ára	36-55 ára	> 55 ára
Fræðslumiðstöð	95	93	95	92	94	98	94	94	97	91
Baðlón	92	90	93	87	89	98	96	97	97	91
Útsýnispallur	75	75	75	77	78	95	90	97	89	90
Gufustrókar	66	67	70	61	65	85	85	89	82	88
Borholur	50	58	52	55	64	69	79	69	80	78
Stöðvarhús	30	28	25	31	42	58	37	42	44	50
Kæliturn	28	22	22	23	38	38	32	36	32	33
Leiðslur	23	21	21	18	38	24	20	26	18	30
Hávaði	8	11	9	9	17	8	13	5	13	22

Norðurlandabúar eru almennt jákvæðari en aðrir útlendingar til mannvirkja/þátta sem óhákvæmilega fylgja jarðgufuvirkjunum, ef hávaði er undanskilinn. Verulegur minnihluti allra útlendinga, hvar sem þeir búa, telja þó stöðvarhús, kæliturna, gufuleiðslur og hávaða vera jákvæð fyrirbrigði. Landsbyggðarfólk er í öllum tilvikum jákvæðara til þeirra þátta sem spurt var um, hvort heldur það varðar aukna þjónustu við gesti eða önnur mannvirki.

5. tafla *Jákvæð afstaða til þátta sem tengjast eða geta tengst jarðvarmavirkjunum – eftir búsetu*

%	ÚTLENDINGAR						ÍSLENDINGAR	
	N - lönd	Mið - Evr	Bene lux	Bret-land	S - Evr	N - Am	SV - horn	Landsbyggð
Fræðslumiðstöð	89	95	93	96	93	91	95	97
Baðlón	88	95	91	89	87	91	95	100
Útsýnispallur	82	68	80	87	73	77	88	100
Gufustrókar	79	60	76	62	61	56	83	88
Borholur	70	50	62	49	57	43	74	79
Stöðvarhús	36	31	22	19	28	25	40	55
Kæliturn	31	19	24	23	27	20	27	50
Leiðslur	23	22	21	20	23	22	19	25
Hávaði	8	7	21	12	8	10	10	13

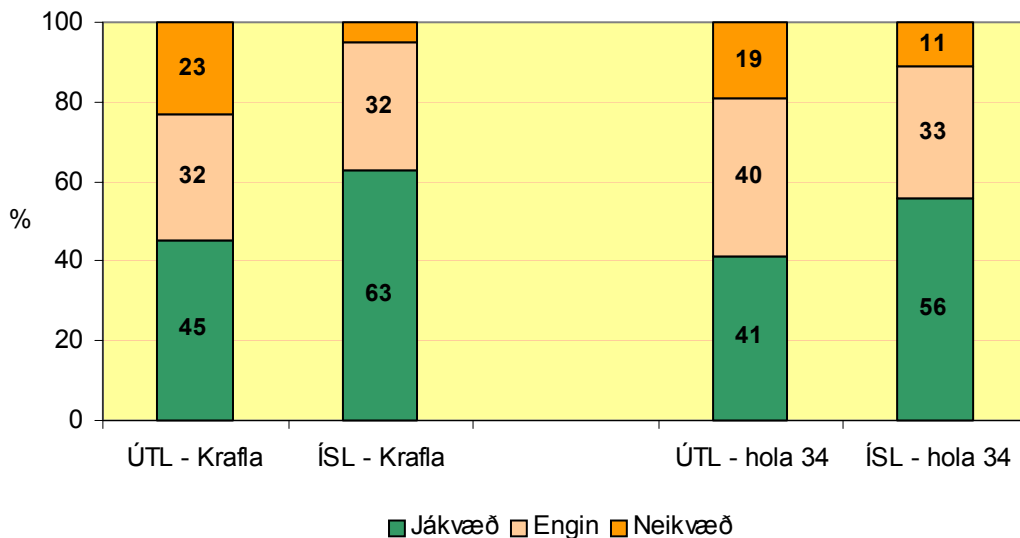
2.5.3 Áhrif Kröfluvirkjunar og holu 34

Þeir sem höfðu skoðað Kröfluvirkjun voru spurðir virkjuninni hefði haft jákvæð, neikvæð eða engin áhrif á þá. Á sama hátt var spurt um áhrif borholunnar við Víti (holu 34) sem er aflmesta holan á svæðinu og var látin blása s.l. sumar. Jafnframt áttu þátttakendur þess kost að útskýra skoðun sína (sjá viðauka I og II).

Meirihluti Íslendinga töldu að bæði Kröfluvirkjun og borholan hefðu haft jákvæð áhrif á sig (56-63%) og fáir töldu áhrifin neikvæð (5-11%). Útlendingar voru ekki jafn jákvæðir og Íslendingar en þó töldu margir þeirra áhrifin vera jákvæð (41-45%) en um fimmtingur að þau væru neikvæð (19-23%). Um og yfir þriðjungur aðspurðra (32-40%), bæði útlendinga og Íslendinga, álitu að Kröfluvirkjun eða borholan hefðu engin sérstök áhrif haft á sig.

10. súlurit

Áhrif Kröfluvirkjunar og borholu við Víti á ferðamenn

Áhrif Kröfluvirkjunar - útskýringar

100 svarendur útskýrðu áhrif af Kröfluvirkjun, af þeim nefndu 63 jákvæða þætti en 37 neikvæða.

35 svarendur nefndu að það væri jákvætt/umhverfisvænt að nýta orkuna með þessum hætti og 15 sögðu það áhugavert eða vekja aðdáun. Aðrir nefndu að Kröfluvirkjun væri atvinnuskapandi, falin milli fjalla, snyrtilegt væri umhverfis hana og að svæðið væri skemmtilegt.

15 nefndu að virkjunin orsakaði eyðileggingu eða truflun á náttúrunni og 14 töldu hávaðann við virkjunina neikvæðann. Aðrir nefndu lykt, byggingar, leiðslur, spillt útsýni og takmarkaðar upplýsingar á svæðinu um virkjunina og hraunið sem neikvæða þætti.

Áhrif borholu - útskýringar

45 svarendur útskýrðu áhrif af borholunni við Víti, 36 þeirra nefndu jákvæða þætti en 9 neikvæða.

20 nefndu að kraftur borholunnar hefði haft jákvæð áhrif á sig og aðrir nefndu hreina orku, mátt náttúrunnar, fegurð o.fl.

Þrír nefndu að hávaðinn frá borholunni væri neikvæður og að þetta væri ekki náttúrulegur útblástur jarðgufu. Auk þess nefndu einstaka ferðamenn að borholan væri ljót, að hún eyðileggði kyrrðina og ylli vonbrigðum.

Áhrif á útlendinga – eftir búsetu

Kröfluvirkjun hafði jákvæðust áhrif á ferðamenn frá Norður-Ameríku og síðan íbúa Mið-Evrópu og Benelux landa en neikvæðust áhrif á ferðamenn frá Suður-Evrópu. Borhola 34 við Víti hafði einkum góð áhrif á ferðamenn frá Norður-Ameríku og frá Bretlandi en síður á gesti frá Norðurlöndunum og Suður-Evrópu.¹³

6. tafla

Áhrif Kröfluvirkjunar og borholu við Víti á útlendinga – eftir búsetu

%	N - lönd	Mið - Evr	Bene lux	Bret-land	S - Evr	N - Am
Kröfluvirkjun						
Jákvæð	39	50	53	43	38	75
Engin	38	35	27	28	26	12
Neikvæð	23	15	20	29	36	13
Borhola 34						
Jákvæð	37	41	50	56	38	62
Engin	37	45	40	25	38	25
Neikvæð	26	14	10	19	24	13

Hlutfallslega fleiri erlendar konur (46-52%) en karlar (38-41%) töldu áhrif Kröfluvirkjunar og áhrif borholunnar við Víti vera jákvæð. Lítil munur var á viðhorfum eftir aldri gesta með þeirri undantekningu að útlendingar yfir 55 ára aldri töldu borholuna hafa betri áhrif á sig (57%) en þeir sem yngri voru (38-39%).¹⁴

¹³. Íslendingar eru hér ekki skoðaðir m.t.t. kyns, aldurs eða búsetu þar sem fjöldi þeirra var ekki nægur til að gefa marktækar niðurstöður. Þó eru vísbendingar um að munurinn þar sé ekki verulegur.

¹⁴. Fyrri tölurnar í svögunum eiga við borholuna en þær síðari við Kröfluvirkjun.

2.5.4 Áhrif af stækkun Kröfluvirkjunar á upplifun ferðamanna

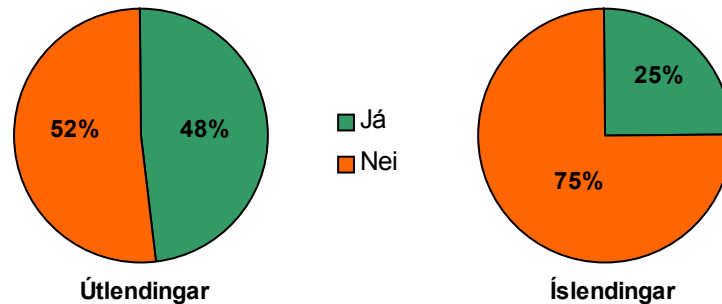
Ferðamenn voru spurðir hvaða áhrif þeir teldu að fyrirhuguð stækkun Kröfluvirkjunar, sem þeim var kynnt á korti og með texta (*viðauki IV*), hefði á upplifun þeirra af Mývatnssveit og síðan hvort heimsóknartíðni þeirra þangað myndi breytast ef af framkvæmdum yrði (kafla 2.5.5).¹⁵

Áhrif á upplifun af Mývatnssveit

Af þeim sem tóku afstöðu töldu ríflega helmingur útlendinga og þrír af hverjum fjórum Íslendingum að stækkun Kröflustöðvar hefði ekki áhrif á upplifun þeirra af Mývatnssveit.¹⁶

2. skífurit

Hefði stækkun Kröfluvirkjunar áhrif á upplifun þína af Mývatnssveit ?

Áhrif stækkunar - útskýringar

62 þátttakendur útskýrðu hvaða áhrif þeir álitu stækkun Kröflustöðvar hafa á sig. Flestir þeirra nefndu neikvæða þætti. 12 þeirra nefndu að áhrifin yrðu neikvæð en útskýrðu það ekki nánar, 10 nefndu truflun og 9 eyðileggingu. Aðrir nefndu slæm áhrif á gönguleiðir, hreinleika náttúrunnar, neikvæð sjónræn áhrif vegna bygginganna, hávaða, minni kyrrð og of mikið kraðak.

Nokkrir nefndu jákvæð áhrif s.s., uppbyggingu og aukna möguleika til að upplifa og læra.

¹⁵. Niðurstöður úr þessum spurningum ber að meðhöndla með varúð þar sem þær mæla skoðanir fólks á þeim tímapunkti sem svarað er og eru auk þess býsna huglæggar. Þær eiga þó að gefa allgóðar vísbendingar um líkleg áhrif stækkunar Kröflustöðvar á komur ferðamanna miðað við núverandi samsetningu sumargesta í Mývatnssveit.

¹⁶. Allstór hluti gestanna (38-39%) tóku ekki afstöðu til spurningarinnar.

Útlendingar – eftir búseta, kyni og aldri

Talsverður meirihluti ferðamanna frá Mið-Evrópu töldu að stækkun Kröfluvirkjunar hefði áhrif á upplifun þeirra af Mývatnssveit en einungis 27-30% ferðamanna frá Bretlandi og Benelux löndunum voru á sömu skoðun.¹⁷

7. tafla

Hefði stækkun Kröfluvirkjunar áhrif á upplifun þína af Mývatnssveit ?

%	N - lönd	Mið - Evr	Bene lux	Bret-land	S - Evr	N - Am
Já	42	60	27	30	44	43
Nei	58	40	73	70	56	57

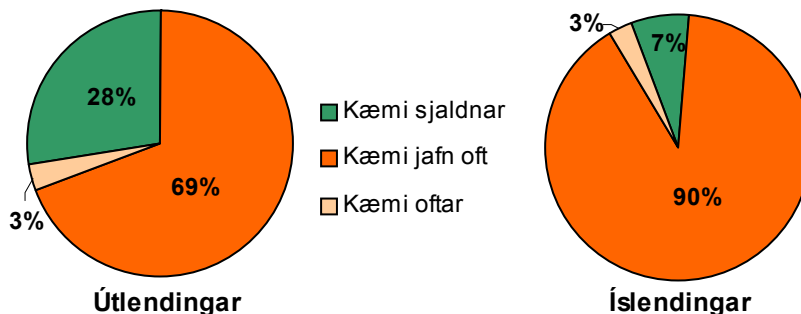
Hlutfallslega fleiri erlendar konur (60%) en karlar (39%) töldu stækkun Kröflustöðvar hafa áhrif á sig og stærra hlutfall yngra fólks en þeirra eldri. Þannig töldu 54% útlendinga sem voru 16-35 ára stækkunina hafa áhrif á sig en einungis 36% þeirra sem voru eldri en 55 ára.

2.5.5 Áhrif af stækkun Kröfluvirkjunar á heimsóknir í Mývatnssveit

Um 90% Íslendinga og ríflega tveir þriðju þeirra útlendinga sem afstöðu tóku töldu að stækkun Kröfluvirkjunar myndi ekki hafa áhrif á heimsóknir þeirra til Mývatns í framtíðinni.¹⁸ Ríflega fjórðungur útlendinga töldu hins vegar að þeir kæmu sjaldnar til Mývatnssveitar ef af framkvæmdum verður en fáir töldu að þeir kæmu oftar.

3. skífurit

Hefði stækkun Kröfluvirkjunar áhrif á heimsóknir þínar í Mývatnssveit ?

¹⁷. Íslendingar eru ekki skoðaðir m.t.t. kyns, aldurs eða búsetu. Þó eru vísbendingar um að stækkunin muni síður hafa áhrif á landsbyggðarfólk en íbúa á SV-horninu og síst á þá sem eru eldri en 55 ára.

¹⁸. Þriðjungur útlendinga og fjórðungur Íslendinga tóku ekki afstöðu til þessarar spurningar.

Samkvæmt niðurstöðum hefði stækkun Kröflustöðvar neikvæð áhrif á heimsóknir um þriðjung svarenda frá Suður-og Mið-Evrópu til Mývatnssveitar en heldur minni áhrif á heimsóknir ferðamanna frá öðrum markaðssvæðum.¹⁹ Um sjötti hluti Breta töldu að stækkun Kröfluvirkjunar hefði þau áhrif að þeir kæmu oftar í Mývatnssveit.

8. tafla

Hefði stækkun Kröfluvirkjunar áhrif á heimsóknir þínar í Mývatnssveit ?

%	N - lönd	Mið - Evr	Bene lux	Bret-land	S - Evr	N - Am
Kæmi sjaldnar	26	30	19	25	33	22
Kæmi jafn oft	74	70	81	58	63	67
Kæmi oftar	0	0	0	17	5	11

Ekki var marktækur munur á erlendum körlum og konum hvað þetta varðar. Yngra fólkið áleit fremur en það eldra að stækkun Kröfluvirkjunar drægi úr áhuga þeirra á að heimsækja Mývatnssveit.

Af þessu má draga þá ályktun að fyrirhuguð stækkun Kröfluvirkjunar muni ekki hafa umtalsverð áhrif á heimsóknir erlenda gesta til Mývatnssveitar. Niðurstöður benda þó til að stækkun stöðvarinnar muni fremur letja en hvetja erlenda gesti til að heimsækja svæðið. Framkvæmdir gætu helst haft áhrif á heimsóknir gesta frá Mið-Evrópu sem jafnframt því að vera nokkuð vel upplýstir um tilvist Kröfluvirkjunar (45%) eru mikilvægasti markhópur erlendra gesta í Mývatnssveit. Áhrifin gætu orðið einhver á gesti frá öðrum markaðssvæðum en líklega minni. Frekari uppbygging gestastofu Kröfluvirkjunar, merkingar, bættir göngustígar og gönguleiðir í nágrenni Kröflu gætu lágmarkað þessi áhrif.

Svo virðist sem stækkun Kröflustöðvar muni hafa lítil áhrif á komur Íslendinga til Mývatnssveitar.

Það má einnig telja víst að ef borað verður nær hverasvæðinu við Leirhnjúk en nú er raunin muni það hafa verulega neikvæð áhrif á upplifun ferðamanna þar í ljósi þess að hávaði og gufuleiðslur fara helst fyrir brjóstid á þeim.

¹⁹. Gestir frá þessum markaðssvæðum (Mið-og S-Evrópu) eru mjög mikilvægir fyrir ferðaþjónustu í Mývatnssveit, og reyndar víðast hvar á landsbyggðinni, og standa fyrir a.m.k. 60% gistingu á útlendinga þar og í nágrenninu að sumarlagi.

2.5.6 Álit á gestastofu Kröfluvirkjunar

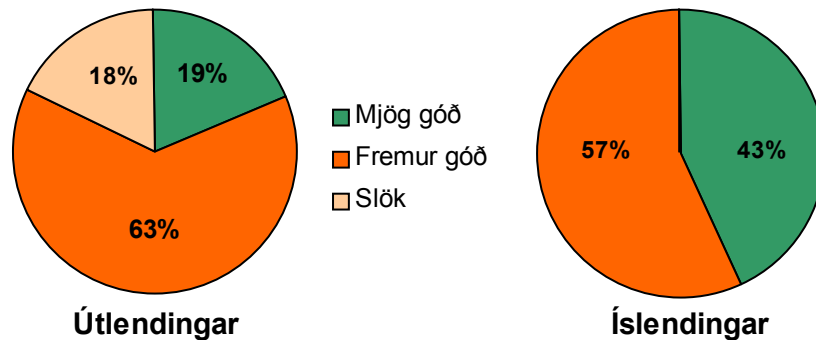
Gestir voru spurðir hvað þeim fyndist um ástand á ýmiss konar þjónustu við ferðamenn í Mývatnssveit, þ.á.m. á gestastofu Kröfluvirkjunar.

Um 23% Íslendinga og 13% erlendra gesta treystu sér til að gefa álit sitt á gestastofu Kröfluvirkjunar.²⁰

Íslendingar voru ánægðari með gestastofuna en útlendingar. Meirihluti gestanna töldu hana þó einungis fremur góða og um fimmtungur útlendinga álitu gestastofuna slaka.

4. skífurit

Álit á gestastofu Kröfluvirkjunar

Þetta endurspeglar meiri kröfur erlendra en innlendra ferðamanna til gestastofa, eða „visitor centre“ upp á ensku, enda komin lengri hefð á slíka starfsemi víða erlendis en hér á landi. Niðurstaðan bendir til þess að gestastofuna þurfi að bæta verulega til að hún veki almenna ánægju gesta.

Mat skýrsluhöfundar er að húsnæði gestastofunnar sé óhentugt, m.a. sökum hávaða úr vélasal stöðvarhúss og að fá þurfi sýningahönnuð og aðra sérfræðinga til að vinna að hugmyndafræði og hönnun nýrrar sýningar fyrir gestastofuna sem gæti að hluta til verið breytileg frá ári til árs eftir því sem sérfræðiþekking á svæðinu eykst. Líklega er best að koma gestastofunni fyrir í öðru húsnæði en hún er nú.

²⁰ Þar sem 18% Íslendinga og 17% útlendinga komu eða ætluðu að koma í gestastofuna í þessari ferð bendir hlutfall „dómbærra svarenda“ til þess að um fjórðungur útlendinga sem ætluðu að skoða gestastofuna hafi ekki verið búinir að því þegar þeir tóku þátt í könnuninni. Jafnframt má draga þá ályktun að hluti þeirra Íslendinga sem gátu dæmt um ástand gestastofunnar hafi komið þangað áður en ætluðu ekki þangað í þessari ferð til Mývatnssveitar.

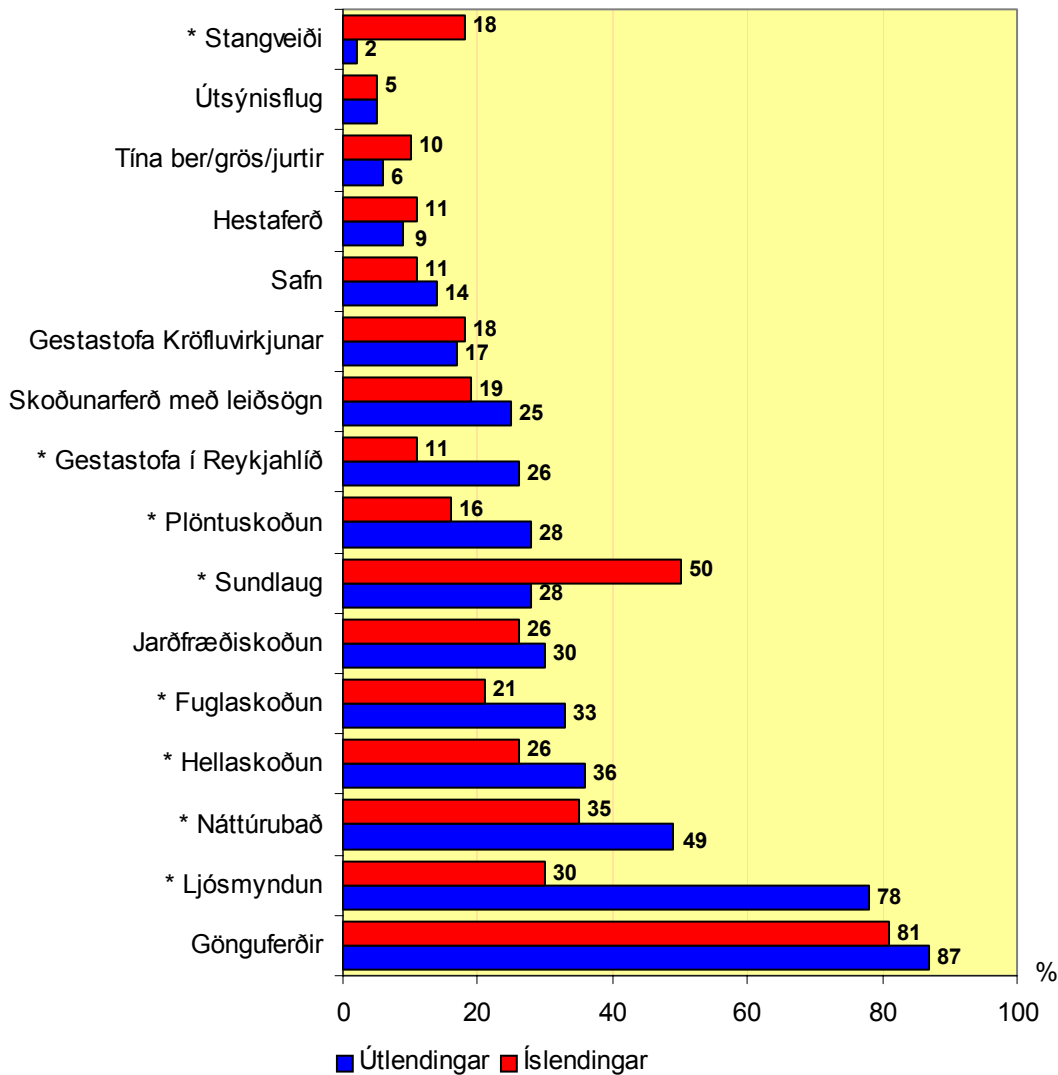
2.6 Afþreying ferðamanna í Mývatnssveit

Spurt var um hvað ferðamenn hefðu gert eða skoðað í ferð sinni í Mývatnssveit eða ætluðu sér að skoða. Víða er marktækur munur á útlendingum og Íslendingum hvað það varðar.²¹

Flestir stunduðu gönguferðir og mikill meirihluti útlendinga stunduðu ljósmyndun (tóku mikið af myndum) en Íslendingar síður. Þá fóru útlendingar meira en Íslendingar í náttúrulegt bað, skoðuðu fugla, plöntur og hella eða heimsóttu gestastofuna í Reykjahlíð. Hins vegar fóru Íslendingar hlutfallslega meira í sundlaug eða reyndu fyrir sér í stangveiði heldur en útlendingar.²²

11. súlurit

Afþreying ferðamanna í Mývatnssveit

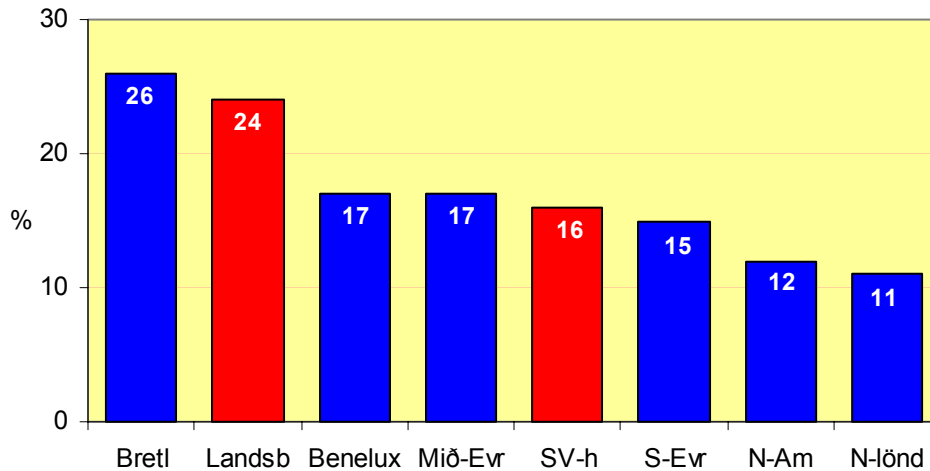
21. Þar sem um marktækan mun er að ræða á afþreyingu útlendinga og Íslendinga er sett stjarna (*).

22. Ef miðað er við gestabók sem liggur frammi í gestastofu Kröfluvirkjunar þá skrifuðu 1.340 manns sig í hana sumarið 2000 (júní – ágúst). Ekki er vitað hve stórt hlutfall gesta skráir þar nöfn sín og ekki er innheimtur aðgangseyrir að gestastofunni sem er opin frá 1. júní til ágústloka. Hins vegar kveðst býsna hátt hlutfall svarenda hafa farið í gestastofuna eða ætla sér þangað. Skýringin á mismuninum kann að hluta til að vera sú að margir sleppi því að rita nafn sitt í gestabókina eða að sumir þeirra sem ætla sér þangað hafi ekki látið verða af því. Eins má geta þess, sem nánar verður vikið að síðar, að dagsferðamenn koma síður í gestastofuna en þeir sem dvelja lengur á svæðinu en ekki var lögð jafn mikil áhersla á að ná til þeirra og næturgesta.

Tæplega sjötti hver þátttakandi hafði því heimsótt eða hafði hug á að heimsækja gestastofu Kröfluvirkjunar.²³ Fjórdungur Breta og Íslendinga af landsbyggðinni komu/áformuðu að að koma þangað en hlutfallslega fæstir ferðamenn frá Norðurlöndum og Norður-Ameríku.

Um 10% útlendinga í dagsferð og 15% Íslendinga sem ekki gistu kváðust hafa skoðað eða ætla að skoða gestastofuna í ferð sinni.²⁴

12. súlurit **Komu / áætluðu að koma í gestastofu Kröfluvirkjunar**

Karlar skoðuðu gestastofuna fremur en konur og eldra fólk fremur en þeir sem yngri voru. Þannig komu (eða áætluðu að koma) 13-14% ferðamanna 16-35 ára í gestastofuna en um 30% ferðamanna yfir 55 ára aldri. Var munurinn hér sá sami meðal innlendra og erlendra gesta.

²³. Hér eru meðtaldir þeir sem svöruðu könnuninni í nágrenni Kröflu en þeir virðast þó ekki hafa heimsótt gestastofuna meira en þeir sem spurðir voru annars staðar á svæðinu.

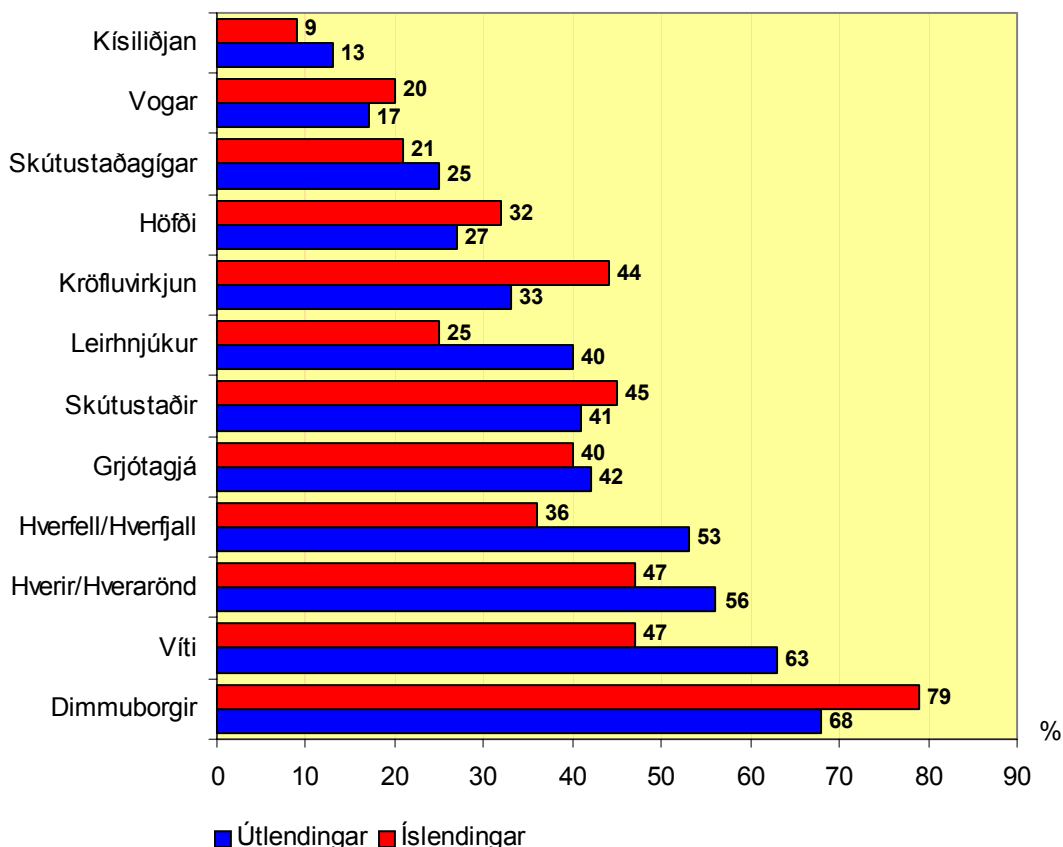
²⁴. Þar sem ekki var lögð áhersla á að ná til dagsferðamanna má gera ráð fyrir því að hlutfall sumargesta í Mývatnssveit sem komu eða áætluðu að koma í geststofu Kröfluvirkjunar sé talsvert lægra en fram kemur í 11. og 12. súluriti ef allir dagsferðamenn eru taldir með.

2.7 Viðkomustaðir í Mývatnssveit

Um 85% svarenda merktu við þá staði í Mývatnssveit þeir skoðuðu eða ætluðu að skoða í ferð sinni þar (*viðaukar I og II*). Nær allir fara um Reykjahlíð en svo virðist sem um 60% gesta hafi þar einhverja viðdvöl. Annars fóru flestir í Dimmuborgir, en síðan að Hverarönd/Hverunum við Námafjall.²⁵

13. súlurit

Staðir sem gestir skoðuðu eða höfðu viðdvöl á

Þessi dreifing gesta er í allgöðu samræmi við könnun sem gerð var meðal erlendra og innlendra gesta í Mývatnssveit 1997-1998.²⁶

35-40% dagsferðamanna lögðu leið sína á Kröflusvæðið, flestir til að skoða Víti, en einnig Leirhnjúk. Innlendir dagsferðamenn skoðuðu Kröfluvirkjun meira en útlendingar.

²⁵. Þeir gestir sem voru spurðir á þeim stöðum sem hér er getið um eru undanskildir þegar hlutfall ferðamanna þangað er skoðað. Þannig eru eingöngu þeir gestir taldir sem svöruðu utan Kröflusvæðis þegar skoðað er hve margir komu að Kröflu, Víti eða Leirhnjúki. Sama er uppi á teningnum varðandi Hverarönd o.s.frv.

²⁶. Sumarið 1997 komu hlutfallslega flestir gestanna í Dimmuborgir, 68% útlendinga og 72% Íslendinga. Þá sögðust um 20% Íslendinga hafa komið að Kröflu en um 50% erlendra gesta og 12% Íslendinga komu að Leirhnjúk en 35% útlendinga. Ekki var spurt sértaklega um Víti. Höfða skoðuðu um 30% gestanna, mög svipað hlutfall og nú. Um 53% útlendinga skoðuðu Hverina/Hverarönd en um þriðjungur Íslendinga. Um 45% útlendinga en tæplega 30% Íslendinga skoðuðu Grjótagjá. Sjá umfjöllum í kafla 4.1.

2.8 Gönguferðir og önnur útivist á Kröflusvæðinu

Gönguferðir

Þátttakendur voru jafnframt beðnir um að merkja inn hvar þeir fóru um í lengri gönguferðum sínum. Um 10% Íslendinga og 20% útlendinga merktu þannig helstu gönguleiðir sínar inn á kort.

Um 80% þeirra sem merktu inn gönguleiðir sínar höfðu farið um svæðið austan vatns og nær allir ef þeir eru taldir með sem gengu umhverfis vatnið. Aðalgöngusvæðið afmarkaðist að svæði sem miðst við austurströnd Mývatns og nær norður að Grímsstöðum (þangað er gönguleið úr Reykjahlíð) og í Leirhnjúk, austur að Víti, suður um að Hverunum, um Námafjall, í Hverfell og í Dimmuborgir. Þá gekk fjórðungur þessa fólks í kringum vatnið en sumir létu sér nægja að ganga hálfan hringinn, þ.e. á milli Reykjahlíðar og Skútustaða.

27

Um helmingur þessara svarenda gengu um Kröflusvæði og komu að Leirhnjúk og Víti og rúmlega 40% fóru um Hverfell og Dimmuborgir. Upphaf gönguleiða virðist oftast vera í Reykjahlíð eða á tjaldsvæðum og gististöðum í nágrenninu en jafnframt nokkuð út frá Dimmuborgum eða Kröflu, enda er nokkuð um að ferðamönnum sé ekið á þá staði og þeri ganga síðan til baka á gististað.

Samkvæmt könnuninni veirðist sem um þrjár megin gönguleiðir sé að ræða sem síðan má lengja eftir áhuga og úthaldi gesta. Í fyrsta lagi gönguleið frá Reykjahlíð um Hlíðarfjall yfir í Leirhnjúk og Víti og til baka sem virðist vera sú algengasta. Allmargir lengja gönguna og fara einnig á Námafjall. Í öðru lagi er algengt að gengið sé milli Reykjahlíðar, Hverfells og Dimmuborga (eða öfugt). Allmargir koma við í Grjótagjá á þeirri leið og ganga á Námafjall og jafnvel á Lúdent. Í þriðja lagi ganga margir umhverfis Mývatn eða á milli þjónustukjarnanna í Reykjahlíð og á Skútustöðum. Allmargir ganga síðan frá Skútustöðum og skoða Skútustaðagíga og næsta nágrenni. Þá er algengt að gestir fari í gönguferð frá Reykjahlíð um Námafjall að Hverunum og til baka. Þrír gengu á Vindbelg.

Erlendir gestir fara þessar gönguleiðir mun meira en Íslendingar og má gera ráð fyrir að allt að allt 80% þeirra sem fara í lengri gönguferðir um Mývatnssveit að sumarlagi séu útlendingar.

Erfitt er að áætla fjölda þessara gesta en þó má lauslega áætla að þeir göngumenn sem leggja leið sína um Kröflusvæðið og koma frá Reykjahlíð eða næsta nágrenni hafi verið 5 – 8 þúsund talsins sumarið 2000, langflestir af erlendu bergi brotnir. Kröflusvæðið og næsta nágrenni þess er samkvæmt þessum niðurstöðum mjög mikilvægt göngusvæði ferðamanna í Mývatnssveit.

27. Þá er það býsna algengt að ferðamenn hjóli umhverfis Mývatn.

Önnur útivist

Lítið er um skotveiði á Kröflusvæðinu og er hún t.d. fremur stunduð í Búrfellshrauni eða í nágenni við Vindbelg.

Snjósleða-og jeppamenn fara talsvert um Kröflusvæðið þegar nægur snjór er enda liggur Kröflusvæðið talsvert hærra en byggðin. Þannig fara snjósleðamenn á leið að Dettifossi eða í Þeystareyki gjarnan um Kröflusvæðið. Eins fara þeir þar um á vetrum til að skoða hverasvæðið og Víti.

Þá er nokkuð um að fólk iðki skíðagöngu á svæðinu og nýlega var þar komið upp skíðalyftu. Ekki er líklegt að fyrirhugaðar framkvæmdir við stækkun Kröfluvirkjunar muni hafa umtalsverð neikvæð áhrif á þessa útivist á svæðinu.

3.0 Ferðaþjónustuaðilar í heimabyggð

Gerð var könnun meðal flestra ferðaþjónustuaðila í Mývatnssveit og nágrenni á áformum um stækkun Kröfluvirkjunar og framkvæmdum við nýja jarðgufuvirkjun í Bjarnarflagi. Tóku alls 24 ferðaþjónustuaðilar þátt í þeirri könnun. Af þeim voru 18 ferðaþjónustuaðilar búsettir í Mývatnssveit en sex í nágrenninu, flestir á Húsavík eða Akureyri. Þannig náði rannsóknin fyrst og fremst til ferðaþjónustuaðila í heimabyggð.²⁸

Tveir þriðju svarenda voru karlar en einn þriðji konur. Um 29% svarenda voru 40 ára eða yngri, 47% á aldrinum 41-55 ára og 24% eldri en 55 ára.

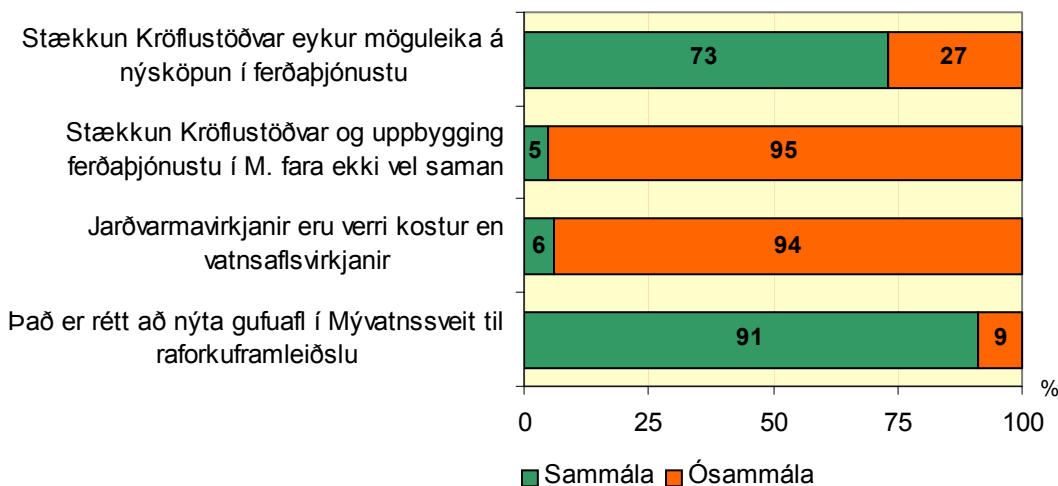
3.1 Afstaða til fullyrðinga

Flestir tóku afstöðu til þess hvort rétt væri að nýta gufuafl í Mývatnssveit til raforkuframleiðslu en hins vegar töldu rúmlega þriðjungur sig ekki dómbæra á hvort stækkun Kröflustöðvar yki möguleika á nýsköpun ferðaþjónustu í Mývatnssveit. Í 14. súluriti er sýnt hlutfall þeirra sem tóku skýra afstöðu. Um 8-37% svarenda tóku ekki afstöðu til fullyrðinganna.

Almennt eru ferðaþjónustuaðilar í Mývatnssveit og nágrenni enn jákvæðari til stækkunar Kröflustöðvar, jarðgufuvirkjana og þess að nýta gufuafl í sveitinni til raforkuframleiðslu en ferðamenn í Mývatnssveit. Þó munar ekki miklu á skoðunum þeirra og innlendra ferðamanna nema gagnvart þeirri fullyrðingu að stækkun Kröflustöðvar og uppbygging ferðaþjónustu fari ekki vel saman.

14. súlurit

Afstaða til fullyrðinga þeir sem tóku afstöðu

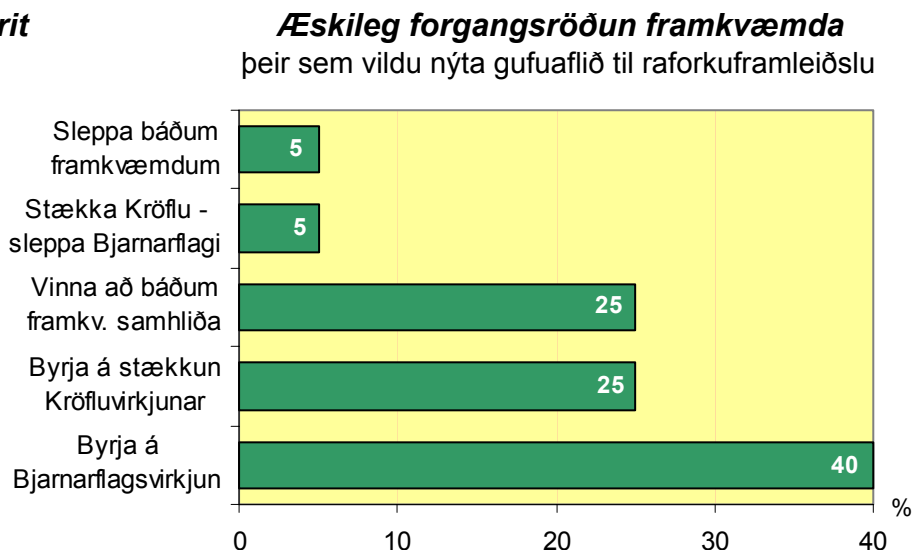

²⁸. Ekki þótti raunhæft að athuga viðhorf forsvarsmanna ferðaskrifstofa og ferðaskipuleggjenda á SV-horninu í þessari könnun þar sem þeir höfðu nýverið verið beðnir um álit á framkvæmdum við Kárahnjúka og sumir einnig um álit á virkjunarframkvæmdum við Búðarháls og borun tilraunaholu í Grændal í Ölfusi. Miðað við þær rannsóknir og fyrri athuganir eru viðhorf ferðaþjónustuaðila á SV-horninu til virkjunarmannvirkja talsvert svipað viðhorfum erlendra gesta og er líklegt að svo sé einnig hér. Viðhorf leiðsögumanna til umhverfismála og mannvirkja eru jafnframt líkari viðhorfum erlendra gesta en þeirra innlendu. Er sú niðurstaða m.a. byggð á rannsóknnum sem RRF hefur gert í tengslum við stefnumótun í ferðaþjónustu fyrir sveitarfélög víða um land.

3.2 Forgangsröðun framkvæmda

Allir þeir sem voru fylgjandi nýtingu gufuafls í Mývatnssveit til raforkuframleiðslu tóku afstöðu til forgangsröðunar framkvæmda. Af þeim töldu flestir að ef farið væri út í framkvæmdir ætti að byrja á Bjarnarflagsvirkjun áður en stækkun Kröfluvirkjunar kæmi til framkvæmda. Tæplega þriðjungur vildu þó byrja á stækkun Kröfluvirkjunar og einn vildi sleppa því að fara í Bjarnarflagsvirkjun. Fjórðungur álitu að fara ætti í báðar framkvæmdir samhliða en einn taldi réttast að sleppa þeim báðum.

15. súlurit

Um fjórðungur svarenda töldu að orkuþörfin þyrfti að vera fyrir hendi til að skynsamlegt væri að ráðast í frekari virkjunarframkvæmdir í Mývatnssveit.

Forgangsröðun framkvæmda - útskýringar

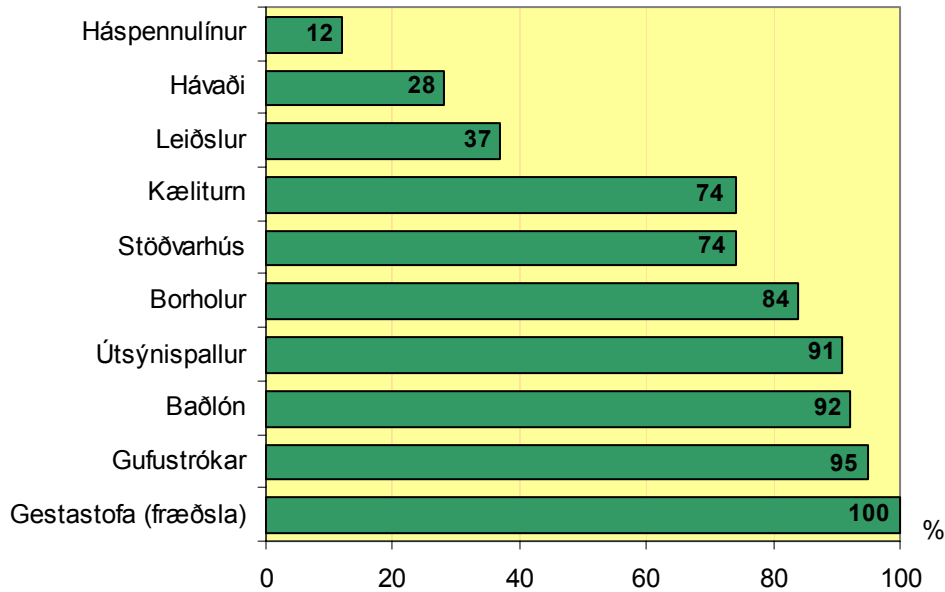
- Framkvæmdir eru háðar því að markaður sé fyrir orkuna á svæðinu.
- Framkvæmdir ættu að ráðast af eftirspurn eftir raforku.
- Forsenda fyrir virkjun er að kaupandi á raforku sé fyrir hendi. Ef mikil vöntun er á rafmagni er að sjálfsögðu í lagi að virkja á báðum stöðum.
- Það er sjálfsagt að nýta báða kostina en forgangsröðun hlýtur að fara eftir markaðsaðstæðum.
- Stækkun Kröflustöðvar skiptir ekki máli úr því sem komið er í þessum efnum. Mýóatn og umhverfi þess á ekki að nota sem námusvæði eða lóðir undir iðjuver.
- Jákvætt. Báðir kostir góðir og hafa margfeldisáhrif í byggðarlaginu.
- Möguleikar á baðþjónustu og heilsuhæli í tengslum við Bjarnarflagsvirkjun
- Bjarnarflagsvirkjun myndi fara vel með frekari uppbyggingu baðlóna á svæðinu.
- Mér finnst mjög brýnt að koma í gang framkvæmdum í Bjarnarflagi til að gera svæðið aðgengilegra ferðafólki.
- Það myndi verða gert eitthvað í umhverfismálum á svæðinu ef farið væri í Bjarnarflagsvirkjun.
- Kröfluvirkjun er til staðar og næg orka líka.
- Mannvirki Kröfluvirkjunar eru til staðar og umhverfisbreytingar yrðu því litlar.
- Stækka Kröfluvirkjun af því að hún er fyrir hendi.
- Svæðið við Kröflu er ekki eins viðkvæmt og Bjarnarflag.
- Bjarnarflagsvirkjun þarfnaust meiri undirbúnings með tilliti til umhverfismála.

3.3 Afstaða til virkjunartengdra mannvirkja / þátta

Eins og meðal gesta var spurt hvað ferðapjónustuaðilum í Mývatnssveit og nágrenni fyndist um ýmiss konar mannvirki er tengjast eða geta tengst jarðvarmavirkjunum.²⁹ Yfirleitt voru ferðapjónustuaðilar jákvæðari en ferðamenn til allra mannvirkja sem eru óhákvæmilegur hluti virkjunarframkvæmdanna.³⁰ Flestir töldu háspennulínur neikvæðar en síðan gufuleiðslur og hávaða.

16. súlurit

Jákvæð afstaða til þátta sem tengjast eða geta tengst jarðvarmavirkjunum

Útskýringar

- Jákvætt að sjá skynsamlega nýtingu svæðisins.
- Hver áhrif hvers mannvirkis fyrir sig verða fer eftir hvernig til tekst með hönnun.
- Hægt að gera mannvirki og umhverfi áhugaverð fyrir ferðamenn með því að veita þeim aðgang að þeim.
- Geri ráð fyrir að vel sé gengið frá öllum hlutum og þeir verði gerðir aðgengilegir ferðafólki.
- Ég óttast að Hveraröndin austan Námaskarðs eyðileggist ef farið verður í Bjarnarflagsvirkjun.
- Ef virkjað verður í Bjarnarflagi eru þetta jákvæðu atriðin varðandi ferðapjónustu (baðlón og gestastofa).
- Gufuleiðslur og háspennulínur er ekki mjög jákvæðar en þó nauðsynlegar. Þarf að hafa í huga við hönnun.
- Hávaði getur virkað vel á ferðamenn; að finna kraftinn.
- Ef smekklega er að staðið er þetta jákvætt en öfugt ef illa er að málum staðið.
- Áhugavert til fræðslu fyrir ferðamenn en leggja áherslu á að hafa sjónmengun sem minnsta.
- Gufuleiðslur, háspennulínur og hávaði eru óaðskiljanlegur hluti virkjana. Reyna að koma því sem best fyrir.
- Svona mannvirki sýna hugvit og mátt mannsins yfir náttúruöflum.

²⁹. 5-36% voru óákvæðnir í afstöðu sinni til einstakra þátta og merktu við „veit ekki“. Flestir voru óákvæðnir í afstöðu sinni til háspennulína og hávaða en flestir þegar spurt var um baðlón, gestastofu og útsýnispall.

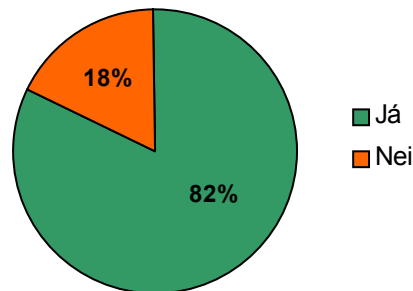
³⁰. Ekki var spurt um háspennulínur í könnun meðal ferðamanna í Mývatnssveit þar sem afstaða ferðamanna til slíkra mannvirkja hefur endurtekið komið skýrt fram í fyrri rannsóknum, m.a. meðal 1.800 ferðamanna sumarið 2000. Minna er vitað um afstöðu ferðapjónustuaðila í heimabyggð til línulagna í þeirra nágrenni.

3.4 Áhrif Kröfluvirkjunar á ferðaþjónustu

Mikill meirihluti ferðaþjónustuaðila í Mývatnssveit og nágrenni töldu að Kröfluvirkjun hefði haft áhrif á útivist og ferðaþjónustu í Mývatnssveit.

5. skífurit

Hefur Kröfluvirkjun haft áhrif á útivist og ferðaþjónustu í Mývatnssveit ?

Flestir töldu áhrif Kröfluvirkjunar fyrir ferðaþjónustu á svæðinu vera jákvæð, einkum sökum þess að með vegi upp að Kröflu hafi nýir staðir orðið aðgengilegir, s.s. hverasvæðið við Leirhnjúk, Krafla (fjallið) og gígurinn Víti. Þá nefna nokkrir að möguleikinn á að skoða virkjunina og fræðast um nýtingu jarðgufunnar þar hafi aukið fjölbreytni ferðaþjónustu í Mývatnssveit.

Áhrif Kröfluvirkjunar - útskýringar

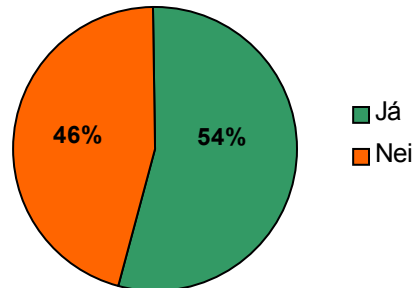
- Aukið aðgengi og betri skilningur á svæðinu.
- Aukin samgöngumannvirki hafa bætt aðgengi að áhrifamiklum náttúrufyrirbærum.
- Opnun vega, móttaka gesta og skíðasvæði.
- Styrkir byggðarlagið og stuðlar að bættum samgöngum.
- Þar opnaðist ný leið.
- Gerir fólki kleift að komast um svæðið.
- Greiðari leið að skoðunarstöðum, s.s. Kröflufjalli, Víti og nýja hrauninu.
- Viðbótarafþreying og vegagerð um svæðið.
- Vegalagning að Víti og Leirhnjúkssvæðinu.
- Hjálpar til við að halda uppi þjónustustigi fyrir ferðamenn.
- Opnun svæðisins með vegagerð.
- Með virkjun Kröflu opnaðist Kröflu- og Leirhnjúkssvæðið ferðamönnum sem hefur verulega jákvæð áhrif á ferðaþjónustu í sveitinni.
- Bætt aðgengi að Gjábakka t.d.
- Slæm áhrif.
- Sýnir jákvæða nýtingu orku. Mikill áhugi er á að skoða virkjunina. Bætt vegasamband.
- Forvitnilegt hvernig hægt er að að nýta jarðvarma.
- Gaman og fróðlegt að skoða.
- Það er alltaf gaman að skoða mannvirki.

3.5 Komið í gestastofu Kröfluvirkjunar

Ríflega helmingur svarenda (13 manns) höfðu komið í gestastofu Kröfluvirkjunar og um 65% ferðapjónustuaðila í Mývatnssveit. Sjö þeirra höfðu komið þangað síðast árið 2000, þrjár árið 1999 og þrjár árið 1998.³¹

6. skífurit

Komið í gestastofu Kröfluvirkjunar ?

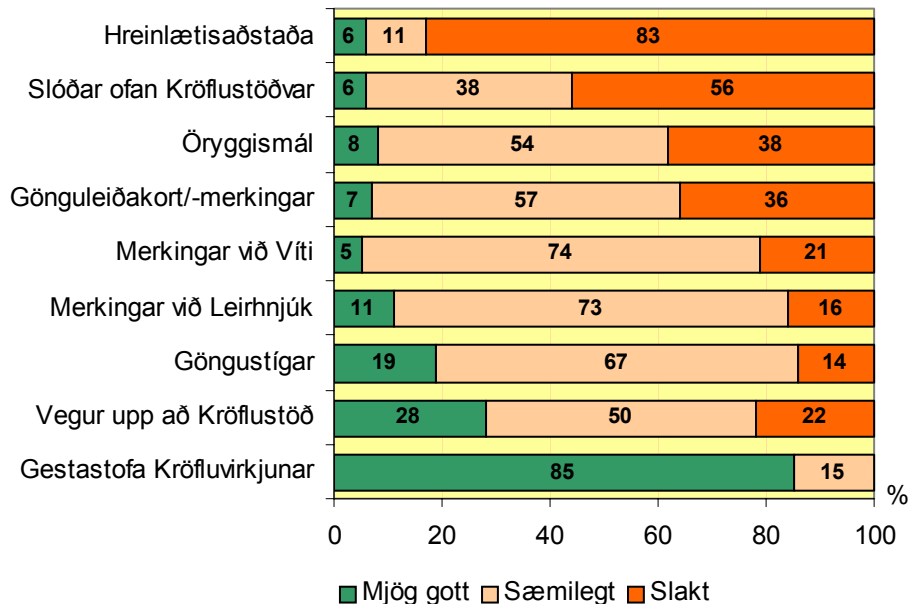

3.6 Staða ferðapjónustu á Kröflusvæðinu

Heimamenn voru ánægðari með gestastofu Kröfluvirkjunar en ferðamenn og flestir sem þangað höfðu komið töldu hana mjög góða. Aftur á móti álitu flestir að hreinlætisþjónusta á Kröflusvæðinu væri slök og margir töldu jafnframt að slóðar ofan Kröflustöðvar væru slakir og að öryggismálum, gönguleiðakortum og gönguleiðamerkingum á svæðinu væri ábótavant. Þá töldu 67-75% ferðapjónustuaðilanna að merkingar við Víti og Leirhnjúk væru sæmilegar og eins göngustígar á svæðinu.³²

17. súlurit

Staða ferðapjónustu á Kröflusvæðinu

³¹. Þessar niðurstöður benda til þess að gestastofuna megi kynna betur fyrir rekstraraðilum í ferðapjónustu og hvetja þá til að kynna sér starfsemi hennar.

³². Eins og 6. skífurit sýnir höfðu 46% aðspurðra ekki komið í gestastofuna og voru því ekki dómbærir á aðstöðuna þar. Þá gat helmingur þátttakenda ekki dæmt um ástand öryggismála, 41% gátu ekki dæmt um ástand göngustíga á Kröflusvæðinu og 13-23% tóku ekki afstöðu til annarra þátta sem spurt var um.

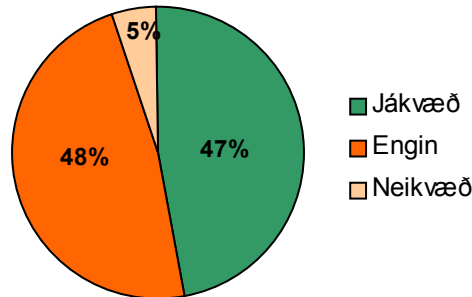
Samkvæmt þessum niðurstöðum þarf margt að bæta á Kröflusvæðinu til að aðbúnaður ferðamanna þar geti talist góður.

3.7 Áhrif stækkunar Kröfluvirkjunar á ferðaþjónusturekstur í Mývatnssveit

Um helmingur ferðaþjónustuaðila í Mývatnssveit og nágrenni töldu að stækkun Kröfluvirkjunar hefði jákvæð áhrif á ferðaþjónusturekstur sinn og jafn margir töldu hana engin áhrif hafa. Einn taldi að áhrifin yrðu neikvæð og tveir töldu sig ekki dómbæra á áhrifin.

7. skífurit

Áhrif stækkunar Kröfluvirkjunar á ferðaþjónusturekstur svarenda

Fremur fáir rökstuddu nánar og þá fremur óljóst í hverju jákvæð áhrif af stækkun Kröfluvirkjunar á rekstur þeirra væru fólgin. Einkum er þó talað um að atvinnulíf í Mývatnssveit verði fjölbreyttara ef af framkvæmdum verður og að fleiri verði á ferðinni meðan á byggingartíma stendur. Aðrir nefna að virkjunin sjálf muni ekki draga að ferðamenn, það sé annað sem þeir sækjast eftir.

Áhrif stækkunar á rekstur- útskýringar

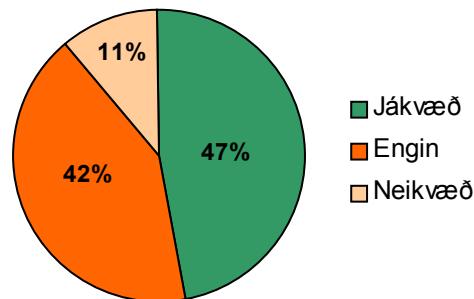
- Fjölbreyttara atvinnulíf og fleiri gestir.
- Á byggingartíma eru fleiri á ferðinni.
- Fleiri ferðamenn og á lengri tíma.
- Fjölgun ferðamanna.
- Stækkun Kröflu hefur líklega engin áhrif.
- Fólk er ekki komið til Íslands til að skoða virkjanir heldur óspillta náttúru.
- Aukning atvinnu og fleira að skoða.
- Mývatn og svæðið þar í kring er einstakt. Virkjun skemmir og hugsunin um að hún eyðileggi.

3.8 Áhrif stækkunar Kröfluvirkjunar á ímynd Mývatnssveitar sem ferðamannastaðar

Um helmingur ferðaþjónustuaðila í Mývatnssveit og nágrenni töldu að stækkun Kröfluvirkjunar hefði jákvæð áhrif á ímynd sveitarinnar sem ferðamannastaðar og litlu færri töldu stækkunina engin áhrif hafa. Tveir töldu að áhrifin yrðu neikvæð og tveir töldu sig ekki dómbæra á áhrifin.

8. skífurit

Áhrif stækkunar Kröfluvirkjunar á ímynd Mývatnssveitar sem ferðamannastaðar

Áhrif stækkunar á ímynd - útskýringar

- Sumir vilja sjá svæðið ósnortið þegar aðrir vilja sjá edlilegt samspil umhverfis, mannlífs og iðnaðar.
- Skemmir ásýnd sveitarinnar.
- Ég hef aldrei heyrt annað en jákvæðni og áhuga frá ferðamönnum um framkvæmdir hér, þar með talin er Kísiliðjan, blátt lón og böð.
- Ferðamenn koma til Mývatns vegna náttúrufars svæðisins og margir þeirra hafa ímígust á hvers kyns raski á slíkum svæðum.
- Mannvirkir eru neikvæð ef þau eru ekki hönnuð af viti.
- Jákvæðar framkvæmdir hafa alltaf þau áhrif að bæta ímynd.

3.9 Eftirsóknarverðast á Kröflusvæðinu

Spurt var um hvað þátttakendur töldu vera eftirsóknarverðast fyrir ferðamenn á áhrifasvæði Kröfluvirkjunar. Allir utan einn svöruðu þeirri spurningu.

Flestir töldu Leirhnjúk og Víti hafa mest aðdráttarafl fyrir ferðamenn en síðan virkjunina sjálfa, aðferðina við nýtingu jarðhita, Kröfluhraunin frá 1974-84, borholur í blæstri, fallega náttúru, góðar gönguleiðir og gestastofu.

- Leirhnjúkur.
- Samspil mannvirkja og áhrifamikillar náttúru.
- Gufustrókar og mikill kraftur frá borholum. Skoða virkjunina.
- Landslag.
- Leirhnjúkur og umhverfi hans.
- Mannlegar framkvæmdir, virkjun og eftirstöðvar frá gosi.

- Umhverfið og nýting jarðhita.
- Víti og Kröfluhraunin.
- Virkjunin sjálf og nálægðin við orku jarðar.
- Áhugi á nýtingu jarðhitans.
- Víti, Leirhnjúkssvæðið og hraunin frá gosunum 1974–1984.
- Leirhnjúkur, Víti, gönguleiðir, borhola í blæstri og gestastofa.
- Leirhnjúkur.
- Víti og Leirhnjúkur.
- Víti, Leirhnjúkur og virkjunin.
- Leirhnjúkur Víti og blásandi borholur.
- Skoða Leirhnjúk og Víti. Áhugaverðar gönguleiðir um svæðið.
- Hin óviðjafnanlega náttúra og umhverfi, s.s. Víti, Leirhnjúkur og nýja hraunið.
- Landrek og eldfjallaumhverfi.
- Víti og Leirhnjúkur.
- Mannvirkin, hávaðinn og krafturinn.
- Víti og Leirhnjúkur.
- Gígarnir, Námaskarð, hraunið og Leirhnjúkur.

3.10 Framtíðarsýn í ferðamálum fyrir Mývatnssveit

Að lokum var spurt hvaða framtíðarsýn ferðaþjónustuaðilar í Mývatnssveit og nágrenni hefðu fyrir ferðaþjónustu í Mývatnssveit. Þessa framtíðarsýn má draga saman í fjóra liði sem hér greinir:

- **Lengja ferðamannatímamann** (aukin vetrarafþreying, bætta samgöngur...)
- **Standa vörð um sérstæða náttúru Mývatnssveitar** (skipulag, leiðsögn...)
- **Efla heilsutengda ferðaþjónustu** (náttúruböð, baðlón, gufubað...)
- **Kynna sögu og menningu Mývatnssveitar** (söfn, sýningar...)

Öll svörin fara hér á eftir:

- *Aukin heilsutengd ferðaþjónusta, vetrarferðir með opnun vetrarveggar að Dettifossi.*
- *Stórbæta aðgengi fyrir ferðamenn að náttúruperlum og atvinnulífi sveitarinnar . Efla söfn, sýningar og fleira.*
- *Hún er svo víðtæk að hún yrði heil ritgerð um fræðslu, afþreyingu, böð, heilsu og menningartengda ferðaþjónustu.*
- *Náttúra Mývatns verður útjöskuð innan skamms tíma ef ekki verður hafist handa um fyrirbyggjandi aðgerðir, s.s. aukna gæslu, leiðsögn, betur merktar gönguleiðir og gerð göngustíga.*
- *Ef ekkert verður að gert fækkar bæði íbúum og ferðamönnum þannig að þörf er á markvissri uppbygging og jákvæðri umræðu til framþróunar ferðaþjónustu á svæðinu.*
- *Ásýnd sveitarinnar verði sem minnst raskað, t.d. með trjáplöntum eða jarðraski.*
- *Að fleiri ferðamenn uppgötvu svæðið að vetrarlagi.*
- *Ég hef mikla framtíðarsýn í ferðaþjónustu hér en til þess þarf önnur vinnubrögð en hingað til.*

- Þjóðgarður.
- Samhliða nýtingu á jarðhita til iðnaðar og ferðaþjónustu þarf t.d. að banna umferð bíla nema rafmagnsbíla og vetnisdrifinna bíla um svæðið. Auka vetrarferðir.
- Bjartsýnn.
- Uppbygging á baðlóni, gufubað og skíðasvæði getur lengt ferðamannatímamann. Auka fræðslu um svæðið og svo þurfa ferðamenn að finna að þeir séu velkomnir.
- Náttúruskoðun og útivist. Snjósleðar og gönguskíði á vetrum.
- Vel rekin og arðbær ferðaþjónusta þar sem áhersla verði lögð á að vernda sérstakt náttúrufar og fjölgja ferðamönnum með því að koma upp heilsuþöðum. Auka einnig áherslu á að kynna sérstæða sögu og menningu sveitarinnar.
- Ég hef þá framtíðarsýn að ferðaþjónusta megi dafna hér og aukast þannig að hún verði stunduð hér alla mánuði ársins nema etv nóv- feb. Með tilkomu baðlóns og gufubaðs ætti að vera hægt að fá hingað erlenda ferðamenn til að njóta vetrardvalar við Mývatn. Sjálfbær nýting náttúruauðlinda okkar.
- Óspillt Mývatn. Það er verið að skemma vatnið og það er alltof dýrkeypt.
- Lengri ferðamannatími.
- Mennteinblína alltof mikið á skammtíma hagsmuni í virkjunarframkvæmdum. Hvað eftir 20 ár? Hvað eftir 100 ár?
- Notkun heilsulindar og skemmtanir.

Aðrar athugasemdir og útskýringar

- Með vetrarvegi að Dettifossi opnast svipaður hringvegur og „Gullni hringurinn“ fyrir sunnan.
- Það þarf að dreifa álaginu og gera greiðfærara að ýmsum óþekktum stöðum.
- Það vantar mjög að geta gefið umsögn um bann við aðgengi t.d. að Hrafnatinnuhrygg og slóðum norðan og austan Kröflu. Þar er ýmist hindrað með merkingum eða með keðju að fara um. Nokkrir útvaldir hafa þó lykil að og bjóða ferðamönnum um svæðið frá Víti að Eilífsvatni.
- Það þarf að gera göngustíga í Höfða og Dimmuborgum með litlum vélum og hafa ofaníbúð þannig að ekki skipti máli hvort þarna ganga 2 þúsund manns eða 200 þúsund. Snýrtingar þurfa að vera við Dimmuborgir og Höfða og annars staðar þar sem skoðunarstaðir eru.
- Heimili jólasveinsins á að vera við Mývatn.

4.0 Fyrri rannsóknir

4.1 Áætlaður fjöldi ferðamanna í Mývatnssveit og á Kröflusvæðinu

Dear Visitors '98

Í könnuninni Dear Visitors '98 sem RRF gerði meðal erlendra gesta árið 1998 var m.a. spurt hvort ferðamennirnir hefðu komið að Mývatni og hvort þeir hefðu gisti í Mývatnssveit.³³ Ekki var spurt um Kröflu.

Niðurstaðan var sú að um 50% svarenda í júlí og ágúst 1998 fóru til Mývatns og 30% þeirra gistu þar, eða þrír af hverjum fimm sem komu þangað. Samkvæmt því komu um 60 þúsund erlendir ferðamenn til Mývatns sumarið 1998 og þar af gistu um 36 þúsund þeirra. Í sambærilegri könnun sem gerð var sumarið 1996 (Dear Visitors '96) benda niðurstöður til þess að 56-59% sumargesta það árið hafi komið í Mývatnssveit. Þannig virðist sem gestum í Mývatnssveit fjölgi hægar en sem nemur meðaltalsaukningu erlendra gesta til landsins. Ýmislegt bendir til að þessi þróun hafi haldið áfram á árabílinu 1998 til 2000, m.a. vegna þess að ferðalög útlendinga hér á landi eru heldur að stytast. Hér verður því áætlað að um 45% erlendra gesta hafi komið í Mývatnssveit sumarið 2000, eða tæplega 70 þúsund manns.³⁴

Miðað við hlutfall gesta sem komu til Mývatnssveitar haustið 1998 má lauslega áætla að 80-85% erlendra gesta komi til Mývatnssveitar í júní til ágúst en 15-20% á öðrum árstímum, einkum vor og haust.³⁵

Gestakönnun í Mývatnssveit 1997 - 1998

Flest bendir til þess að u.þ.b. helmingur erlendra sumargesta í Mývatnssveit leggi leið sína á Kröflusvæðið og að talsverður hluti þeirra komi við á virkjunarsvæðinu til að virða mannvirkin þar fyrir sér eða til að skoða gestastofuna. Þetta rökstyðja bæði þær kannanir sem gerðar voru s.l. sumar og einnig vettvangskönnun sem gerð var meðal um 800 ferðamanna í Mývatnssveit árin 1997 og 1998. Þar var niðurstaðan sú að um helmingur

³³. Könnunin stóð frá júlí til október 1998 og tóku 2.500 erlendir brottfarargestir í Leifsstöð og á Seyðisfirði þátt í henni. Af þeim svöruðu 2.000 manns í júlí og ágúst en 500 um haustið.

³⁴. Um 155 þúsund erlendir ferðamenn komu til Íslands sumarmánuðina júní til ágúst árið 2000 en ríflega 302 þúsund ferðamenn allt árið (fyrir utan ferðamenn með skemmtiferðaskipum).

³⁵. Hlutfall erlendra gesta sem komu til Mývatns í júlí til október 1998 náði hámarki í fyrri hluta ágúst (55%), lækkaði mjög í byrjun september og er komið niður í um 6% af gestum í byrjun október.

erlendra næturgesta höfðu komið að Kröflu og um fimmtungur dagsgesta. Þá höfðu 35-40% erlendra næturgesta komið að Leirhnjúk og nær þriðjungur dagsgesta.

Einnig benda niðurstöður til þess að um fjórðungur Íslendinga hafi komið á Kröflusvæðið sumarið 1997 en í könnuninni s.l. sumar er það hlutfall mun hærra.

Hálendiskönnun 2000 - Íslendingar

Sumarið 2000 var gerð vettvangskönnun meðal 1.200 erlendra og innlendra ferðamanna á fjórum hálendissvæðum og 600 ferðamanna á láglandi (Kirkjubæjarklaustri og Akureyri). Var hún gerð að tilhlutan Rammaáætlunar um nýtingu vatnsafls og jarðvarma en RRF hafðu umsjón með framkvæmd hennar. Þar voru Íslendingar m.a. spurðir hvort þeir hefðu einhvern tímann komið í Mývatnssveit og einnig hvort þeir hefðu komið að Kröfluvirkjun.

Niðurstaðan er sú að 95% þeirra sem svöruðu á hálendinu höfðu komið að Mývatni og 93% þeirra sem svöruðu á láglandi (Kirkjubæjarklaustri og Akureyri). Þá höfðu 67% þeirra sem svöruðu á hálendinu komið að Kröfluvirkjun en 54% þeirra sem svöruðu á láglandi.

Þeir sem þarna voru teknir tali er yfirleitt fólk sem ferðast mikið eða talsvert um landið. Vitað er að 15-20% Íslendinga ferðast lítið sem ekkert um eigið land sökum veikinda, örorku, elli, áhugaleysis og annarra ástæðna. Ýmsir þeirra hafa þó átt þess kost að ferðast meðan heilsan leyfði. Sé gert ráð s.s. 10% afföllum á heimsóknartíðni miðað við svarendur á láglandi má lauslega áætla að a.m.k. 80% landsmanna hafi einhvern tímann komið að Mývatni og að 40-50% Íslendinga hafi komið á Kröflusvæðið og þar með séð Kröfluvirkjun. Samkvæmt því hafa rúmlega 200 þúsund núlifandi Íslendinga komið að Mývatni og 110-140 þúsund þeirra komið á Kröflusvæðið. Margir þeirra hafa komið oftsinnis í Mývatnssveit.

Líklegt má telja að gestir í Mývatnssveit sumarið 2000 (júní – ágúst) hafi verið nálægt 100 þúsund talsins, þar af um 70% erlendir gestir.³⁶ Samkvæmt því má áætla að nálægt 50 þúsund ferðamenn hafi komið á Kröflusvæðið síðastliðið sumar, flestir til að skoða Víti og Leirhnjúk.

Þá má áætla að 10-15 þúsund gestir hafi komið á Kröflusvæðið á öðrum árstímum á síðastliðnu ári.

³⁶. Þessi tala er alls ekki nákvæm. Einkum er fjöldi Íslendinga nokkuð óljós. Það er þó samdóma álit ferðaþjónstuaðila í Mývatnssveit að erlendir gestir séu mun fleiri en Íslendingar að sumri til og gistinætur sýna það einnig. Ljóst er þó að margir Íslendingar koma að Mývatni án þess að gista, m.a. gestir sem eru á leiðinni milli Austurlands og Norðurlands, gestir sem fara í dagsferðir frá Akureyri og úr sumarhúsum og gististöðum í Þingeyjarsýslum. Nánari rannsóknir vantar til að áætla fjölda þeirra af meiri nákvæmni en hér er gert.